

Souvislost finanční gramotnosti jedince s jeho socioekonomickým statusem

Lenka Rotterová

Bakalářská práce
2017

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně

Fakulta humanitních studií

Ústav pedagogických věd

akademický rok: 2017/2018

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Lenka Rotterová**
Osobní číslo: **H15272**
Studijní program: **B7507 Specializace v pedagogice**
Studijní obor: **Sociální pedagogika**
Forma studia: **kombinovaná**

Téma práce: **Souvislost finanční gramotnosti jedince s jeho socioekonomickým statutem**

Zásady pro vypracování:

Zpracování rešerše a studium odborné literatury.

Vymezení terminologie a teoretických východisek z oblasti finanční gramotnosti, metod rozvoje finanční gramotnosti a teorie socioekonomického statusu.

Příprava metodiky empirické části, zpracování projektu výzkumu a stanovení výzkumného problému.

Realizace kvantitativního výzkumu formou dotazníku.

Zpracování a vyhodnocení získaných dat, včetně jejich interpretace.

Prezentace výsledků výzkumu, jejich shrnutí a doporučení pro praxi.

Rozsah bakalářské práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

Bertl, Ivan. Kapitoly o finanční gramotnosti. Praha: Triton, 2012. ISBN 978-80-7387-622-7.

KOCIÁNOVÁ, Helena. Finanční gramotnost v kostce, aneb, Co Vás neměl kdo naučit. Olmouc: ANAG, 2012. ISBN 978-80-7263-767-6.

ŠKVÁRA, Miroslav. Finanční gramotnost. Druhé vydání. Praha: Miroslav Škvára, 2016. ISBN 978-80-904823-3-3.

KELLER, Jan. Nová sociální rizika a proč se jim nevyhneme. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2011. Sociologické aktuality. ISBN 978-80-7419-059-9.

PETRUSEK, Miloslav. Teorie a metoda v moderní sociologii. Praha: Karolinum, 1993. ISBN 80-7066-799-0.

CHRÁSKA, Miroslav. Metody pedagogického výzkumu: základy kvantitativního výzkumu. 2., aktualizované vydání. Praha: Grada, 2016. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-5326-3.

Vedoucí bakalářské práce: **Mgr. Jana Martincová**
Ústav pedagogických věd

Datum zadání bakalářské práce: **11. ledna 2018**

Termín odevzdání bakalářské práce: **27. dubna 2018**

Ve Zlíně dne 11. ledna 2018

doc. Ing. Anežka Lengálová, Ph.D.
děkanka

Mgr. Jakub Hladík, Ph.D.
ředitel ústavu

PROHLÁŠENÍ AUTORA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- odevzdáním bakalářské práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby ¹⁾;
- beru na vědomí, že bakalářská práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k nahlédnutí;
- na moji bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3 ²⁾;
- podle § 60 ³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60 ³⁾ odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – bakalářskou práci - nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování bakalářské práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky bakalářské práce využít ke komerčním účelům.

Prohlašuji, že

- elektronická a tištěná verze bakalářské práce jsou totožné;
- na bakalářské práci jsem pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval. V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.

Ve Zlíně 12. 4. 2018

.....Roklusa'

1) zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací:

(1) Vysoká škola nevydělečně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledku obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.

(2) Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být též nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlášení veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výpisy, opisy nebo rozmnoženiny.

(3) Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.

2) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:

(3) Do práva autorského také nezasahuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, užije-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacímu zařízení (školní dílo).

3) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:

(1) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst.

3). Odpírá-li autor takového díla udělit svolení bez vážného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení chybějícího projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.

(2) Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užít či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.

(3) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdělku jim dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložily, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlédne k výši výdělku dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.

ABSTRAKT

Analýza úrovně finanční gramotnosti jedince je zaměřena na souvislost se socioekonomickým statusem. V teoretické části je definován pojem finanční gramotnost a popsány jednotlivé oblasti finanční gramotnosti, peněžní gramotnost, cenová gramotnost a rozpočtová gramotnost. Následně jsou rozebrány metody rozvoje finanční gramotnosti, finanční vzdělávání a projekty finanční gramotnosti v neformálním vzdělávání. Dále jsou uvedeny výzkumy v oblasti finanční gramotnosti. V neposlední řadě je rozebrána teorie socioekonomického statusu. Praktická část je věnována výzkumu v kvantitativním pojetí prostřednictvím dotazníkového šetření.

Klíčová slova: finanční gramotnost, složky finanční gramotnosti, finanční vzdělávání, výzkumy finanční gramotnosti, socioekonomický status.

ABSTRACT

The analysis of an individual's level of financial literacy is related to the socio-economic status. The theoretical part defines the concept of financial literacy and describes the individual areas of financial literacy, monetary literacy, price literacy and budget literacy. Methods of developing financial literacy, financial education and financial literacy projects in non-formal education are then analyzed. Listed below are studies in the field of financial literacy. Last, but certainly not least, the theory of socio-economic status is analyzed. The practical part is devoted to research in quantitative conception through questionnaire survey.

Keywords: financial literacy, components of financial literacy, financial education, financial literacy research, socio-economic status.

Motto:

„Existuje jen jediný druh lidí, kteří na peníze myslí více než bohatí, a to je třída chudých. Chudí ve skutečnosti nikdy nemyslí na nic jiného.“

Oscar Wilde

Poděkování:

Děkuji paní Mgr. Janě Martincové za odborné vedení, podněty a cenné rady, které mi poskytla při zpracování mé bakalářské práce.

Děkuji také své rodině za jejich trpělivost a podporu.

Prohlašuji, že odevzdaná verze bakalářské práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

OBSAH

ÚVOD	10
I TEORETICKÁ ČÁST	12
1 FINANČNÍ GRAMOTNOST	13
1.1 POJEM FINANČNÍ GRAMOTNOST.....	13
1.2 SLOŽKY FINANČNÍ GRAMOTNOSTI.....	14
1.2.1 Peněžní gramotnost.....	14
1.2.2 Cenová gramotnost.....	16
1.2.3 Rozpočtová gramotnost.....	17
2 METODY ROZVOJE FINANČNÍ GRAMOTNOSTI	20
2.1 FINANČNÍ VZDĚLÁVÁNÍ.....	21
2.1.1 Principy finančního vzdělávání.....	22
2.2 PROJEKT FINANČNÍ GRAMOTNOSTI V NEFORMÁLNÍM VZDĚLÁVÁNÍ.....	24
3 VÝZKUMY V OBLASTI FINANČNÍ GRAMOTNOSTI	25
3.1 FINANČNÍ GRAMOTNOST OBYVATEL ČR – VÝZKUM STEM/MARK, A.S.....	25
3.2 TESTOVÁNÍ FINANČNÍ GRAMOTNOSTI PISA 2012.....	27
3.3 MĚŘENÍ ÚROVNĚ FINANČNÍ GRAMOTNOSTI V ROCE 2015.....	29
4 TEOREIE SOCIOEKONOMICKÉHO STATUSU	31
II PRAKTICKÁ ČÁST	33
5 DESIGN VÝZKUMNÉHO ŠETŘENÍ	34
5.1 VÝZKUMNÉ OTÁZKY A VĚCNÉ HYPOTÉZY.....	35
5.2 VÝZKUMNÝ SOUBOR A TECHNIKA SBĚRU DAT.....	36
6 ANALÝZA DAT	39
6.1 DOTAZNÍKOVÉ ŠETŘENÍ.....	39
6.1.1 Položky zjišťující socioekonomický status respondentů.....	39
6.1.2 Hodnocení úrovně znalostí dílčích složek finanční gramotnosti respondentů.....	41
6.1.3 Hodnocení úrovně znalostí finanční gramotnosti respondentů.....	47
6.1.4 Zjištění souvislosti mezi socioekonomickým statusem respondentů a jejich úrovní znalostí finanční gramotnosti.....	48
6.1.5 Význam finančního vzdělávání a znalostí v oblasti finanční gramotnosti.....	55
7 INTERPRETACE DAT	57
7.1 DOPORUČENÍ PRO PRAXI.....	59
ZÁVĚR	61
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	63
SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK	66
SEZNAM OBRÁZKŮ	67

SEZNAM TABULEK.....	68
SEZNAM GRAFŮ	69
SEZNAM PŘÍLOH.....	70

ÚVOD

Finanční gramotnost jsou znalosti a dovednosti, které lidem umožňují porozumět složitému systému financí a správné zacházení v různých životních situacích. Člověk, který těmito znalostmi a dovednostmi disponuje, je finančně gramotný. V dnešním světě je téměř každé rozhodnutí jedince spojeno s finanční situací a financemi. Pokud učiní špatné rozhodnutí, může se dostat do situace, která dnes děsí téměř každého. Zadlužování je problém, který stále více nabírá na důležitosti. Zejména ze strany státu jsou podnikány kroky k tomu, aby se lidé naučili orientovat ve složitém a rozvíjejícím se světě financí. Důležitou roli při rozšiřování finanční gramotnosti hraje škola a formální vzdělávání. Strategii finančního vzdělávání pro dospělou populaci koordinuje Ministerstvo financí ČR. V květnu 2010 bylo vládou přijato usnesení č 338/2010 o Národní strategii finančního vzdělávání, které činí opatření vedoucí ke zvýšení úrovně finanční gramotnosti občanů České republiky. Jeho cílem je vytvoření uceleného systému finančního vzdělávání.

Velký vliv na zadlužování jedinců má nejen úroveň znalostí finanční gramotnosti, ale především jsou to situace, ve kterých se jedinec ocitne. Ztráta zaměstnání, rozpad manželství, onemocnění, neúspěšné podnikání, to jsou faktory, které ovlivňují životní situaci jedince, ale také situaci finanční. Lidé se pak mohou dostat na okraj společnosti, žijí v azylových domech, na ubytovnách, zadlužují se a padnou do dluhové pasti. Počet zadlužených lidí v České republice neustále roste a stává se tak celospolečenským problémem. Exekuce představují problém, do kterého se dostává stále více jedinců, oproti loňskému roku se počet lidí v exekuci zvýšil o 3,4 %, nyní je jich v exekuci 863 tisíc. Životní situace člověk většinou ovlivnit nemůže, ale co lze udělat pro to, aby svou finanční situaci vyřešil na úrovni finančně gramotného člověka, je vzdělávání se v této oblasti.

U české společnosti se stále objevují značné nedostatky ve finanční gramotnosti, které nejvíce postihují jedince s nízkým ekonomickým statusem, jež je reprezentován zejména kritérii dosaženého vzdělání, výší příjmu a oborem zaměstnání. Jedinci s nízkým vzděláním, nízkými příjmy a nezaměstnaní vykazují stále nízké znalosti finanční gramotnosti, což bylo prokázáno i výzkumem úrovně finanční gramotnosti dospělé populace, které provedlo Ministerstvo financí v roce 2015.

Hlavním cílem této práce je zjistit, zda souvisí finanční gramotnost jedince s jeho socioekonomickým statusem. V teoretické části je provedena deskripce zmíněné problematiky, která je stěžejní pro výzkum provedený v praktické části. Empirická část provádí kvantitativní

šetření úrovně finanční gramotnosti jedinců a zjišťuje názor na důležitost finančního vzdělávání a znalostí finanční gramotnosti vůbec. Finanční gramotnost a finanční vzdělávání má velmi široký záběr, pojímá velké množství pojmů a informací, že ani touto prací nelze popsat všechny aspekty a úroveň finanční gramotnosti jedinců.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 FINANČNÍ GRAMOTNOST

S důsledkem velkého zadlužování domácností roste důležitost zabývat se problematikou finanční gramotnosti. Stále více lidí není schopno splácet své závazky a jsou ohroženi exekucemi a osobními bankroty. Abychom dokázali předcházet těmto negativním jevům, je důležité vzdělávání v oblasti finanční gramotnosti a získávání finanční gramotnosti, která je účinným prvkem ochrany ve správě rodinných i osobních financí (Opletalová a Kvintová, 2014). Autorky Hesová, Zelendová (2011, s. 6) ve své knize uvádí, že finanční gramotnost je: „soubor kompetencí, které jsou uplatňovány v běžném životě a které jsou nezbytné pro aktivní a zodpovědnou účast na finančním trhu. Finanční vzdělávání v širším rámci podporuje prevenci proti předlužení a směřuje občany k zajištění stáří.” Z toho je zřejmé, že systematické zvyšování finanční gramotnosti u všech věkových kategorií obyvatel je východiskem pro řešení problémů se zadlužováním a neschopností splácet své závazky. Opletalová (2012, s. 147) v této souvislosti uvádí, že finanční gramotnost je základním nástrojem prevence proti předlužení, který přispívá k obraně proti zvyšujícímu se nárůstu zadlužení, popř. předlužení, a tím i k zabránění sociálních dopadů vyplývajících z předlužení.

1.1 Pojem finanční gramotnost

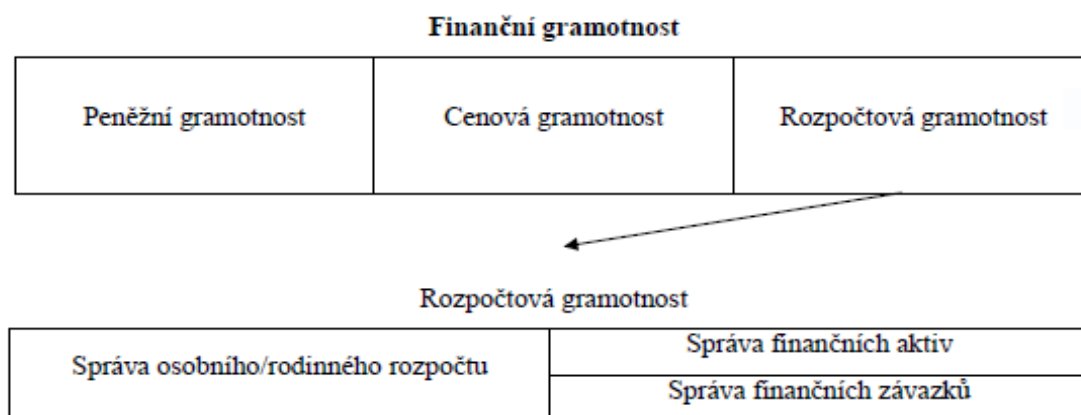
Definici finanční gramotnosti najdeme v dokumentu Ministerstva financí Národní strategie finančního vzdělávání z roku 2010: „Finanční gramotnost je soubor znalostí, dovedností a hodnotových postojů občana nezbytných k tomu, aby finančně zabezpečil sebe a svou rodinu v současné společnosti a aktivně vystupoval na trhu finančních produktů a služeb. Finančně gramotný občan se orientuje v problematice peněz a cen a je schopen odpovědně spravovat osobní/rodinný rozpočet, včetně správy finančních aktiv a finančních závazků s ohledem na měnící se životní situace.“ (MFČR, Národní strategie finančního vzdělávání, 2010, s. 11)

Finanční gramotnost je jednou z částí ekonomické gramotnosti. Ekonomická gramotnost se zabývá např. problematikou daní a transferů, budoucími příjmy, rozhodováním na trhu práce apod. (Opletalová a Kvintová, 2014). Podle Opletalové definice finanční gramotnosti říká, že občan má kompetence takové, aby mu umožnily „finančně zabezpečit sebe a svou rodinu v současné společnosti”. Tak může jednat pouze v tom případě, že je schopen posoudit rizika spojená s využíváním různých produktů a služeb a je si vědom povinností, které z tohoto jednání plynou. (Opletalová a Kvintová, 2014)

1.2 Složky finanční gramotnosti

Definice finanční gramotnosti je strukturovaná a má dílčí složky, které se věnují určité specifické oblasti, ale jsou vzájemně provázané a přispívají k celkové finanční gramotnosti. Osobní, resp. rodinné finance zahrnují tři dílčí složky: peněžní, cenovou a rozpočtovou gramotnost. Jednotlivé složky se podílí na získávání kompetencí, které jsou nezbytné pro správu platebních nástrojů, hotovostních a bezhotovostních peněz, pochopení cenových mechanismů a vedení osobního, resp. rodinného rozpočtu (Opletalová a Kvintová, 2014).

„S finanční gramotností se dále pojí zvláště gramotnost numerická (z hlediska gramotnosti finanční se to týká především využití matematického aparátu k řešení numerických úloh se vztahem k financím), gramotnost informační (jako schopnost vyhledat, použít a vyhodnotit relevantní informace v kontextu) a gramotnost právní (jako orientace v právním systému, přehled o právech a povinnostech a také o možnostech, kam se obrátit pro pomoc). Rozvoj těchto gramotností je současně prostředkem k vytváření a posilování ekonomického, právního a politického myšlení občanů.“ (MFČR, Národní strategie finančního vzdělávání, 2010, s. 12)

Obrázek 1 – Složky finanční gramotnosti (MFČR, Národní strategie finančního vzdělávání, 2010, s. 13)

Na obrázku jsou znázorněny dílčí složky finanční gramotnosti, které na sebe navzájem působí a ovlivňují se.

1.2.1 Peněžní gramotnost

V Národní strategii finančního vzdělávání je uvedeno, že „peněžní gramotnost představují kompetence nezbytné pro správu hotovostních a bezhotovostních peněz a transakcí s nimi

a dále správu nástrojů k tomu určených (např. běžný účet, platební nástroje apod.)“ (MFČR, Národní strategie finančního vzdělávání, 2010, s. 12)

Peněžní gramotnost je velmi obsáhlé téma a zahrnuje dovednosti a schopnosti hospodaření s penězi. Škvára (2016) zahrnuje do této oblasti zejména peníze, informace o České národní bance, druhy českých mincí a bankovek, bankovní a nebankovní sektor, platební karty a komunikaci s bankou. Podle Novákové a Sobotky (2011) je problematika peněžní gramotnosti rozsáhlá, ale také velmi důležitá pro správu finančních prostředků (hotovostních i bezhotovostních). Do oblasti peněžní gramotnosti zahrnují peníze, a to zejména funkci a druhy peněz, dále domácí a zahraniční měnu, hotovostní a bezhotovostní platební styk, bankovní a nebankovní sektor, úrok a úrokovou sazbu, bankovní účet, platební karty, spoření, pojištění, investice, úvěry a alternativní způsoby financování.

Pro lepší orientaci v této oblasti si uvedeme definici nejdůležitějších pojmů.

Peníze – slovo peníze má pro každého z nás mnoho významů. Nejčastěji o penězích mluvíme jako o hotovosti, když máme na mysli bankovky a mince, které používáme při placení. Mohou představovat také majetek nebo bohatství a opakovaný příjem, jako je například sociální dávka, mzda nebo důchod.

Peníze jsou aktivum a mají tři základní funkce:

- Prostředek směny – peníze jsou používány při placení za zboží a služby.
- Zúčtovací jednotka – peníze jsou jednotka, která se používá k vyjádření hodnoty zboží či služeb, tedy k měření hodnoty.
- Uchovatel hodnoty – peníze si uchovávají svou kupní sílu a jejich držitel může odlatit dobu mezi přijetím těchto peněz. (Škvára, 2016)

Druhy peněz: oběživo (bankovky, mince) a depozita (bankovní, bezhotovostní). (Škvára, 2016, s. 15)

Bankovní sektor a nebankovní sektor – bankovní sektor je tvořen centrální bankou, soustavou komerčních bank a vztahy mezi nimi. Do nebankovního sektoru patří společnosti, které nabízejí stejné nebo podobné služby jako banky a ostatní finanční instituce, což ale nejsou banky, tzn., že nemají bankovní licenci, podléhají obchodnímu zákoníku, zákonu o spotřebitelském úvěru a ustanovení občanského zákoníku o spotřebitelských smlouvách, nepodléhají bankovnímu dohledu, jejich činnost nikdo pravidelně nereguluje ani nekontroluje a jejich vklady nejsou nijak pojištěny. (Nováková a Sobotka, 2011)

Platební styk – můžeme jej definovat jako převod peněz mezi klienty. Platební styk může být hotovostní (s použitím bankovek a mincí) a bezhotovostní (probíhá mezi klienty prostřednictvím banky).

Úvěrové produkty – úvěr je formou dočasného postoupení zboží nebo peněžních prostředků (půjčka) věřitelem, na principu návratnosti, dlužníkovi, který je ochoten za tuto půjčku po uplynutí nebo v průběhu doby splatnosti zaplatit určitý úrok ve formě peněžité premie. Jedná se především o spotřebitelský úvěr, který slouží k pořízení nemovitosti, vybavení domácnosti, koupi automobilu, elektroniky, apod. a lze jej čerpat buď hotovostně, nebo převodem na účet. Neúčelové spotřebitelské úvěry mohou být využity k jakémukoliv účelu. Sjednat a získat spotřebitelský úvěr bývá velmi jednoduché, ale je vždy potřeba zhodnotit výši úrokové sazby a schopnost splácet úvěr do budoucna. Hypoteční úvěr je dlouhodobý účelový úvěr, který je zajištěn zástavním právem k nemovitosti na území ČR. Poskytuje se na koupi nemovitosti, pozemku, družstevního podílu, výstavbu nebo rekonstrukci nemovitosti, vypořádání spoluvlastnického podílu a dědických nároků a refinancování dřívějších úvěrů. Jeho výhodou je fixní úroková sazba, která po určitou dobu nemění sjednanou úrokovou sazbu. Úvěr ze stavebního spoření, který je poskytován pouze účastníkům stavebního spoření, disponuje výhodou pevné a zákonem omezené úrokové sazby. Kontokorent, je úvěr, který umožňuje překročení zůstatku na běžném účtu klienta. Tento úvěr může být čerpán a splácen kdykoli. (Škvára, 2016)

Do této oblasti můžeme zařadit také platební karty. Ty jsou elektronickými platebními prostředky, kterými vybíráme hotovost z bankomatu, platíme u obchodníka a při nákupu na internetu. Platební karty dělíme na debetní – to jsou takové, se kterými jejich držitel může čerpat finanční prostředky ze svého účtu, a to pouze do výše svého zůstatku, a na kreditní – tyto karty umožní držiteli čerpání úvěru, který mu banka poskytla.

1.2.2 Cenová gramotnost

„Cenovou gramotnost představují kompetence nezbytné pro porozumění cenovým mechanismům a inflaci.“ (MFČR, Národní strategie finančního vzdělávání, 2010, s. 12)

Nováková, Sobotka (2011) uvádějí, že znalost základních ekonomických veličin, jako je trh, tržní mechanismus, cena a inflace, jsou předpokladem k pochopení cenového mechanismu. Škvára (2016) přidává do cenové gramotnosti informace o daňovém systému, naproti tomu Nováková, Sobotka (2011) tuto oblast zařadili do gramotnosti rozpočtové. Dle uvedených

autorů daňová problematika patří do cenové gramotnosti, právě proto, že zejména daň z přidané hodnoty vstupuje do ceny za zboží a služby a setkáváme se s ní denně.

Podle Opletalové a Kvintové (2014, s. 50) je „významnou složkou cenové gramotnosti porozumění principu ‚ceny peněz‘ v čase, tedy inflace, rozdílu mezi nominální a reálnou úrokovou sazbou a porozumění cenám finančních nástrojů a služeb (což v praktické stránce znamená porozumění poplatkům a úrokovým sazbám)“.

Inflaci vysvětluje Škvára (2016, s. 60) jako všeobecný růst cenové hladiny v čase. Statistické vyjadřování inflace vychází z měření čistých cenových změn pomocí indexů spotřebitelských cen. Podle Kociánové (2012) inflace zásadním způsobem ovlivňuje kupní sílu našich peněz, je takový neviditelný „žrout peněz“, každý den nám z naší koruny kousíček ukousne.

Daňový systém zahrnuje v České republice daně přímé a nepřímé. Přímé daně jsou ty, které platí poplatník ze svých příjmů nebo majetku. U daně nepřímé nelze jednoznačně určit toho, kdo bude daň platit. Daň nepřímou dělíme na: selektivní (spotřební daň), univerzální (daň z přidané hodnoty) a ekologickou (daň z elektřiny, zemního plynu a pevných paliv). Občan se každodenně setkává s daní z přidané hodnoty (DPH), která je v současné době ve výši 21 % (základní sazba daně), 15 % (snížená sazba daně) a 10% (druhá snížená sazba daně). (Škvára, 2016)

Do cenové gramotnosti patří dle Škváry (2016) také problematika úvěrů. Úvěr poskytuje pouze společnost, která je k tomu oprávněna, smlouva o úvěru musí být uzavřena písemně a předmětem plnění jsou pouze finanční prostředky. Uzavřením smlouvy o úvěru se stává člověk dlužníkem. Úvěr je vždy úročený úrokem, který se sjednává na určité období, nejčastěji p.a. (per annum) - roční úrok a p.m. (per mensem) – měsíční úrok. Celkové náklady, které klient za poskytnutý úvěr zaplatí, jsou vyjádřeny ukazatelem RPSN = roční procentní sazbou nákladů na spotřebitelský úvěr. Podle RPSN nejlépe klient porovná nabídky poskytovatelů a na základě toho se rozhodne, která z nich je nejvýhodnější (Škvára, 2016). Podle Lišky (1999, s. 71) lze úvěr definovat jako „přenechání peněžního kapitálu formou zapůjčení, tj. přenechání hospodářského práva disponovat s těmito penězi, proti závazku příjemce později vrátit zapůjčený kapitál a odškodnit subjekt poskytující úvěr zaplacením úroku“.

1.2.3 Rozpočtová gramotnost

Další důležitou složkou finanční gramotnosti je rozpočtová gramotnost, která zahrnuje veřejné finance, daně, státní rozpočet a také nástroje fiskální politiky, jako jsou HDP a HNP.

Neméně důležitá část je sestavení rozpočtu domácnosti, tedy příjmy a výdaje, které je nutné držet ve vzájemné stabilitě.

Rozpočtovou gramotnost představují kompetence, které jsou nezbytné k sestavení a dodržování osobního nebo rodinného rozpočtu (např. schopnost vést rozpočet, stanovovat finanční cíle) a zahrnuje i schopnost zvládat různé životní situace z finančního hlediska.

Rozpočtová gramotnost zahrnuje dvě specializované složky:

- správu finančních aktiv (např. vkladů, investic a pojištění)
- správu finančních závazků (např. úvěrů nebo leasingu).

V obou případech předpokládá orientaci zejména u různě komplikovaných finančních produktů a služeb, schopnost mezi sebou jednotlivé produkty či služby porovnávat a vždy zvolit tu nejvhodnější s ohledem na určitou životní situaci. (MFČR, Národní strategie finančního vzdělávání, 2010, s. 12)

Veřejné finance jsou veřejné peněžní prostředky, což jsou zejména daně, poplatky a cla, které představují zdroj příjmů pro poskytovatele veřejných služeb. Základním článkem veřejných financí je státní rozpočet, jenž představuje bilanci příjmů a výdajů státu. O daních a daňovém systému jsme pojednali v kapitole o cenové gramotnosti. Na tomto místě bychom zmínili jen důležitou funkci daní, a sice to, že jsou největším zdrojem příjmů veřejného rozpočtu.

Hrubý domácí produkt (HDP) si zjednodušeně můžeme představit jako součet statků a služeb vyrobených v národním hospodářství za určité období (obvykle 1 rok). „Růst HDP vyjadřuje ekonomický růst, tedy růst výkonnosti ekonomiky dané země a do jisté míry i růst životní úrovně.“ (Nováková a Sobotka, 2011, s. 305)

Osobní a rodinný rozpočet.

Rozpočet je porovnání příjmů a výdajů. Příjmy jsou peníze, které získáváme (přijímáme) a můžeme s nimi hospodařit, výdaje jsou peníze, které vydáváme za nákup různých předmětů a služeb. (Jakeš, 2011, s. 29)

Podle Navrátilové (2011, s. 61) si pod pojmem rodinný rozpočet můžeme představit nástroj, pomocí kterého má domácnost své příjmy a výdaje pod kontrolou. To samé platí i pro rozpočet osobní. Při jeho sestavování je kromě vyčíslení jednotlivých příjmů a výdajů důležité sledovat také tzv. cash-flox, tedy určitý přehled o toku peněz, tedy, aby v každém okamžiku k dispozici odpovídající příjem pro plánovaný výdaj. (Škvára, 2016)

Při sestavování rodinného rozpočtu se apeluje na vyrovnanost mezi příjmy a výdaji. Pokud ale výdaje převyšují příjmy, je důležité dbát na redukci nepotřebných výdajů nebo se alespoň snažit příjmy zvýšit. Je vhodné rozdělit výdaje do dvou kategorií a to na nutné (např. výdaje za spotřebu elektřiny a plynu) a zbytné (např. položky z nákupů, oblečení, investice do společenského života). Tímto způsobem lze vyřešit situaci schodkového rozpočtu. Změny v rozpočtu závisí na individuální potřebnosti v dané situaci. (Nováková a Sobotka, 2011, s. 313)

Důležitým nástrojem pro plnění příjmů osobního nebo rodinného rozpočtu je plat nebo mzda. Plat je podle zákoníku práce peněžité plnění poskytované zaměstnanci za práci pro zaměstnavatele, kterým je zákonem určená instituce, mzda je odměna za práci v pracovně-právním vztahu vyplácená v soukromém sektoru. (Škvára, 2016)

2 METODY ROZVOJE FINANČNÍ GRAMOTNOSTI

Každý den dochází ve všech oblastech života k neustálým změnám, kterým se musíme přizpůsobovat. Velmi náročné je orientovat se ve světě financí, které se stále vyvíjí, přibývají nové nabídky a produkty, mění se zákony, daně a spotřebitel je tak vystaven neustálému tlaku. Pouze finančně gramotný člověk, který je vybaven znalostmi, schopnostmi a dovednostmi, může dělat dobrá rozhodnutí a ochránit se před nevýhodnými produkty finančního trhu a před předlužením. Největší význam v předcházení těmto negativním jevům má vzdělávání ve finanční oblasti, díky němuž se stáváme mnohem více finančně gramotnými.

Podle Opletalové (2012) je způsobů, jak zvýšit úroveň finanční gramotnosti ve společnosti z pohledu prevence i řešení dopadů neznalosti osobních financí, hned několik. Je to zejména vzdělávání na základních a středních školách, množství vzdělávacích kurzů určených pro dospělou populaci, individuální poradenská a konzultační činnost bank a finančních institucí, informace poskytované sdělovacími prostředky, projekty soukromých i neziskových organizací, publikační a přednášková činnost.

Pro vzdělávání žáků ve finanční oblasti je určující dokument Systém budování finanční gramotnosti na základních a středních školách, který obsahuje Standardy finanční gramotnosti. Tyto standardy vymezují stav úrovně finanční gramotnosti pro základní vzdělávání a pro střední vzdělávání. Standardy pro střední vzdělávání odpovídají úrovni finanční gramotnosti dospělého občana. Standardy finanční gramotnosti byly začleněny do Rámcového vzdělávacího programu a staly se povinnou součástí vzdělávání. Problematika financí je přímou součástí vzdělávacích oborů Výchova k občanství a Člověk a svět práce. V metodické příručce pro učitele, Gramotnosti ve vzdělávání, autoři v kapitole Finanční gramotnost uvádí, že RVP ZV otevírá možnosti práce s finanční gramotností především v pasážích, které se týkají praktického života, kritického přístupu k informacím, vnímání problémových situací, řešení problémových situací, vyhledávání informací, užívání logických, matematických a empirických postupů při řešení problémů, zodpovědnosti za svá rozhodnutí, aktivit potřebných k uskutečnění podnikatelského záměru (Altmanová, Faltýn, Nemčíková, Zelendová, 2010). Právě praktický přístup k finanční gramotnosti je nejdůležitější v pochopení toho, jak zacházet se svými penězi a jak se orientovat v nabídce finančních produktů.

2.1 Finanční vzdělávání

Finanční vzdělávání je dlouhodobý proces, který je zaměřen na všechny věkové skupiny obyvatel a jeho cílem je, aby každý člověk získal dostatek potřebných kompetencí, které správně uplatní při nakládání s finančními produkty a službami. (Opletalová a Kvintová, 2014)

Podle Hesové (2011, s. 4) si finanční gramotnost a finanční vzdělávání zaslouhují zvýšenou pozornost proto, „že se jedná o nezbytný předpoklad pro ekonomické rozhodování v každodenním životě lidí“.

V době, kdy změny na trhu finančních produktů a služeb neustále probíhají, význam finančního vzdělávání roste. Především vzdělávání mladé generace v problematice finanční gramotnosti bude přínosem k prevenci negativního vývoje zadlužování ve společnosti.

Dokument Ministerstva financí Národní strategie finančního vzdělávání popisuje tři oblasti pro budoucnost, které jsou důležité pro to, aby byl proces finančního vzdělávání úspěšný:

A. Aktivní a odpovědná účast na finančním trhu

Je důležité, aby spotřebitelé dosáhli adekvátní úrovně finanční gramotnosti, znali svá spotřebitelská práva a aktivně využívali produkty a služby, které finanční trh nabízí. Cílem je, aby se rozhodovali správně a zodpovědně.

B. Prevence proti předlužení

Zadluženost českých domácností stále narůstá. Mnoho rodin žijící na hranici životního minima, zasažené nenadálou životní událostí a rodiny, které se neorientují ve finanční problematice, často nesplácejí své dluhy a hrozí jim, že se dostanou do dluhové pasti. Občané by měli zodpovědně posuzovat své možnosti a nezatěžovat své domácnosti dluhy.

C. Zajištění stáří

Česká populace stárne a sociální systém je natolik zatížen, že budoucí důchodci nebudou moci spoléhat jen na státní zabezpečení. Je důležité, aby si občané zavčas vybrali vhodný produkt, který by je na stáří zajistil.

(MFČR, Národní strategie finančního vzdělávání, 2010, s. 14–15)

2.1.1 Principy finančního vzdělávání

Princip obecnosti – projekty, které se týkají finančního vzdělávání, mají podporovat a dbát na zvyšování úrovně finanční gramotnosti tak, aby se rozvíjel přehled o finančních produktech a službách.

Princip odbornosti – aby bylo finanční vzdělávání správné a úspěšné, je důležité, aby byla zajištěna odborná stránka vzdělávání a vzdělavatelů.

Princip zacílení – je vhodné, aby projekty, které jsou určeny k finančnímu vzdělávání, jasně určovaly cílové skupiny, pro které jsou určeny. U počátečního vzdělávání je cílová kategorie dána, jsou to žáci. V rámci dalšího vzdělávání je vhodné volit přístup, který zacílí na vzdělanou skupinu. Vždy je důležité, aby byly zařazeny všechny složky finanční gramotnosti a dodrženy výše uvedené principy obecnosti a odbornosti.

(MFČR, Národní strategie finančního vzdělávání, 2010, s. 15–16)

Pracovní skupina pro finanční vzdělávání (PSFV) přidala v roce 2013 princip objektivitu, který vymezuje nezbytnost sdělovat informace objektivně, nikoliv je subjektivně (jednostranně) hodnotit. Podstatou tohoto principu je potřeba odlišit projekty a programy finančního vzdělávání od aktivit komerčních subjektů. (Opletalová a Kvintová, 2014)

Pilíře finančního vzdělávání

V Národní strategii finančního vzdělávání je uvedeno, že proces finančního vzdělávání v České republice by měl zasáhnout celou populaci. Vzhledem k tomu, že v přístupu ke vzdělávání žáků a dospělých jsou zásadní rozdíly je zde vymezena dvoupilířová struktura finančního vzdělávání. (MFČR, Národní strategie finančního vzdělávání, 2010)

Počátečním vzděláváním se podle Strategie „rozumí předškolní vzdělávání, základní vzdělávání, střední vzdělávání, vzdělávání v konzervatoři a vyšší odborné vzdělávání uskutečňované podle zákona 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů a studium v akreditovaných studijních programech uskutečňovaných podle zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších předpisů, vysokými školami nebo jejich součástmi“. (MFČR, Národní strategie finančního vzdělávání, 2010, s. 16)

Finanční vzdělávání žáků v počátečním vzdělávání je garantováno státem, což je velmi pozitivní. Je třeba, aby dnešní žáci a studenti byli vybaveni dostatečnými kompetencemi pro

aktivní a odpovědné rozhodování v osobních a rodinných financích. (Opletalová a Kvintová, 2014, s. 66)

Určujícím dokumentem pro počáteční vzdělávání ve finanční gramotnosti je Systém budování finanční gramotnosti na základních a středních školách. Je to společný dokument Ministerstva financí ČR, Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy ČR, Ministerstva průmyslu a obchodu ČR, jehož cílem je zvýšení úrovně finanční gramotnosti obyvatel ČR v rámci systematického finančního vzdělávání. Byl vypracován na základě usnesení vlády č. 1594 ze dne 7. prosince 2005. Součástí tohoto dokumentu jsou Standardy finanční gramotnosti, které vymezují cílovou úroveň finanční gramotnosti pro základní a střední vzdělávání, přičemž úroveň finanční gramotnosti pro střední vzdělávání odpovídá úrovni finanční gramotnosti dospělého občana. (MFČR, Systém budování finanční gramotnosti na základních a středních školách, 2007, s. 1)

Dalším vzděláváním se rozumí vzdělávací aktivity, které nejsou počátečním vzděláváním, bývají označovány také jako vzdělávání celoživotní. (MFČR, Národní strategie finančního vzdělávání, 2010, s. 16)

Toto vzdělávání je zaměřeno na dospělou populaci, současné i budoucí spotřebitele finančních produktů a služeb. Je zajišťováno především soukromým sektorem, ale významnou roli zde hrají také subjekty veřejné správy.

Základní postupy dalšího vzdělávání jsou

- Účinná spolupráce subjektů veřejné správy.
- Revize Standardu finanční gramotnosti v návaznosti na vývoj na finančním trhu.
- Ověření úrovně finanční gramotnosti české populace.
- Výběr projektů k pokrytí identifikovaných priorit finančního vzdělávání.
- Tvorba a průběžná aktualizace projektů finančního vzdělávání
- Monitorování úrovně finanční gramotnosti občanů a přehled projektů finančního vzdělávání.

(MFČR, Národní strategie finančního vzdělávání, 2010, s. 17-18)

2.2 Projekt finanční gramotnosti v neformálním vzdělávání

Neformální vzdělávání je zaměřeno na získání takových znalostí a dovedností, které jeho účastníkovi mohou pomoci zlepšit si možnosti uplatnění na trhu práce a nejenom si prohloubit dosavadní, ale rovněž získat i nové osobní znalosti a dovednosti. Výsledky mohou být potvrzeny různými certifikáty. (Průcha, 2009)

Nedostatečná znalost finanční gramotnosti může ovlivnit život každého z nás. Česká rada dětí a mládeže, z důvodu zlepšení znalostí, vytvořila projekt „Příprava a pilotáž vzdělávacích programů (včetně metodik) pro děti a mládež zaměřených na rozvoj metod vzdělávání v oblasti rozvoje klíčových kompetencí ve volnočasových aktivitách: Implementace standardů finanční gramotnosti v neformálním vzdělávání“. Tento projekt byl realizován v rámci operačního programu „Vzdělávání pro konkurenceschopnost“ Evropského sociálního fondu.

Hlavními cíli jsou:

- vzdělávat děti a žáky mimořádně nadané podílející se na činnosti členských sdružení ČRDM vhodnými nástroji pro rozvoj jejich klíčových kompetencí v oblasti finanční gramotnosti,
- vzdělávat pracovníky organizací působících v oblasti vzdělávání nebo asistenčních služeb a v oblasti volného času dětí a mládeže v problematice finanční gramotnosti pomocí metodických publikací a nabídek kvalitních vzdělávacích materiálů. (ČRDM, Finanční gramotnost v neformálním vzdělávání, 2012)

Stěžejním cílem projektu je vytvoření zajímavých a kvalitních vzdělávacích materiálů. Jedním z těchto materiálů je i hra „Nenech se zmanipulovat“, která se dotýká oblastí platebních karet, úvěrů, pracovního práva, ochrany spotřebitele, nákupů na internetu, padělání peněz, bezhotovostních plateb a pojištění.

3 VÝZKUMY V OBLASTI FINANČNÍ GRAMOTNOSTI

Výzkumná šetření se zaměřují na různé aspekty finanční gramotnosti u dospělé populace. Testování finanční gramotnosti probíhá prostřednictvím pravidelných výzkumů mezi občany České republiky. V roce 2010 takovéto šetření připravilo Ministerstvo financí společně s Českou národní bankou. V roce 2015 proběhlo další testování úrovně finanční gramotnosti občanů České republiky, které také provedlo Ministerstvo financí a bylo součástí světového měření. Na mezinárodní úrovni se finančním vzděláváním zabývá Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj (OECD). Tato organizace koordinuje ekonomickou a sociálně-politickou spolupráci členů čítajících v současnosti 35 zemí.

3.1 Finanční gramotnost obyvatel ČR – výzkum STEM/MARK, a.s.

Ministerstvo financí společně s Českou národní bankou zadalo v roce 2010 společnosti STEM/MARK zjistit na základě kvantitativního výzkumu, jaké má dospělá populace v ČR znalosti v oblasti financí, jestli tyto znalosti umí využívat v praxi a také tímto šetřením chtělo zmapovat postoje a chování české populace v souvislosti s rodinnými financemi, úsporami a zajištěním.

Společnost STEM/MARK provedla v září 2010 terénní šetření, uskutečnila 1 047 rozhovorů, kde získala 1 005 kompletních dotazníků. Kvantitativní „face to face“ výzkum byl proveden u dospělé populace ČR (18 a více let). Měření pokrývalo všechny složky finanční gramotnosti – znalosti, dovednosti, chování.

Tematické okruhy:

- I. Domácí finance – finančně gramotný občan má přehled, kolik má aktuálně k dispozici vlastních peněz, sestavuje si rozpočet a sleduje jeho dodržování, plánuje své výdaje alespoň na měsíc dopředu a je připraven na situaci ztráty hlavního příjmu.
- II. Vytváření rezerv – finančně gramotný občan si vytváří rezervy, které jsou obecného charakteru nebo konkrétně zaměřené a přemýšlí o tom, z čeho bude žít ve stáří.
- III. Finanční produkty – finančně gramotný občan při výběru finančního produktu zvažuje více nabídek z různých zdrojů informací, zná základní finanční produkty, je si vědom rizik spojených s některými finančními produkty, ví, co dělat při ztrátě nebo odcizení platební karty a ví, podle čeho vybírat finanční produkty.

- IV. Chování a zvyklosti ve světě financí – finančně gramotný občan platí své účty včas, sleduje svou finanční situaci, má připraveno řešení pokud se dostane do obtížné finanční situace a ví, jak se v této situaci zachovat.
- V. Znalosti ze světa financí – finančně gramotný občan ví, že existuje pojištění vkladů, ví, co je inflace a zná její výši, ví, co vše se skrývá pod zkratkou RPSN a nezaskočí jej ani zkratky p.a. a p.m.
- VI. Smlouvy a stížnosti – finančně gramotný občan si smlouvu nejdříve přečte, než ji podepíše a je si vědom svého práva na stížnost a také ví, kde si stěžovat, zná pojem rozhodčí doložka.

Hlavní zjištění:

- Domácí finance – o svých vlastních penězích má přehled 92 % lidí, pravidelně si rozpočet si tvoří 37 % domácností, z nichž 77 % alespoň občas jeho dodržování kontroluje. 64 % domácností plánuje své výdaje na měsíc dopředu.
- Vytváření rezerv – pravidelně si rezervu stranou odkládá 60 % lidí, rezervy na nepředvídané výdaje si tvoří 54 % lidí, pro případ ztráty příjmu 35 % lidí.
- Finanční produkty – většina lidí zná finanční produkty. Ti, kteří si nějaký finanční produkt sjednali, se informovali o tomto produktu u zaměstnanců pobočky, na internetu, u nezávislého poradce a u známých, rozdíl mezi debetní a kreditní kartou rozliší 25 % lidí, rizika spojená s platební kartou zná zhruba 87 % držitelů karty, internet-banking využívá 33 % lidí, nejdůležitějším kritériem pro výběr úvěru je měsíční výše splátky (80 %) a úroková sazba (71 %).
- Chování a zvyklosti ve světě financí – své účty platí včas 65 % lidí, 51 % respondentů sleduje svou finanční situaci, 54 % lidí pečlivě zvažuje, zda si může dovolit něco koupit, 51 % lidí má připraveno řešení pro případ vzniku finančně náročné situace.
- Znalosti ze světa financí – většina (81 %) lidí ví, že vklady v bankách jsou pojištěny, 60 % rozumí tomu, co by se stalo s jejich penězi v případě zvýšení inflace, pouze 17 % lidí ví, co znamená zkratka RPSN a 16 % skutečně zná význam těchto dvou zkratk: p.m. a p.a.
- Smlouvy a stížnosti – ve smlouvách všemu rozumí jen asi desetina lidí, 36 % lidí si smlouvu na místě přečte, jen 6 % lidí si na nějaký finanční produkt stěžovalo nebo jej reklamovalo, s pojmem rozhodčí doložka se setkalo pouze 12 % lidí.

(MFČR, Finanční gramotnost – Kvantitativní výzkum pro MF, 2010)

3.2 Testování finanční gramotnosti PISA 2012

Projekt Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj PISA (Programme for International Student Assessment) prezentuje v oblasti vzdělávání největší a nejambicióznější mezinárodní projekt současnosti. Jsou do něj zapojeny všechny členské země OECD a počet dalších zemí, které se ho účastní, neustále roste. Hlavním cílem projektu PISA je pravidelné zjišťování vědomostí a dovedností nezbytných pro úspěšné uplatnění mladých lidí v reálném konkurenčním prostředí společnosti nového tisíciletí. Projekt se prvotně zaměřuje na zjišťování úrovně funkční gramotnosti patnáctiletých žáků, a to v oblasti čtení, matematiky a přírodních věd. (Palečková et al., 2013)

Toto testování probíhá v tříletých cyklech a v každém cyklu je větší pozornost věnována jiné oblasti. V roce 2012 byla hlavní testovanou oblastí matematická gramotnost, rozšířená o gramotnost finanční.

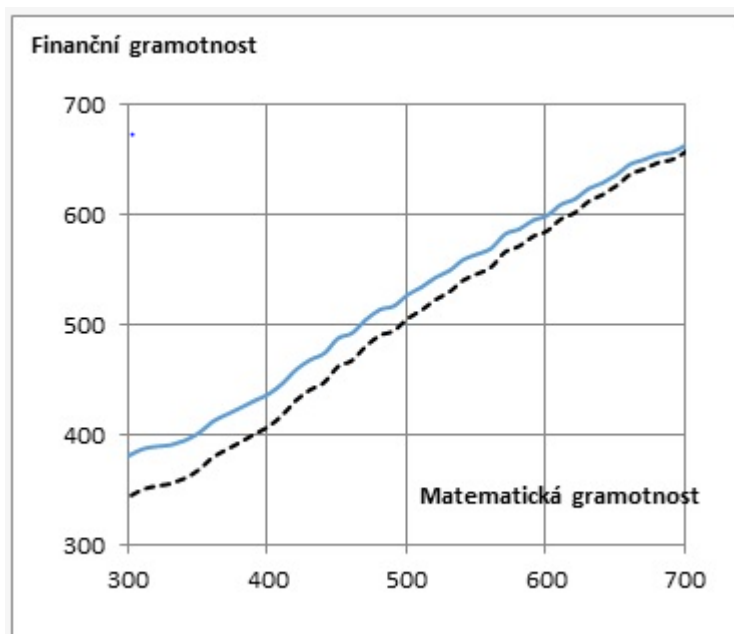
Přehled uskutečněných cyklů projektu PISA

Rok	Hlavní testovaná oblast	Počet zemí	Počet škol v ČR	Počet žáků v ČR
2000	Čtenářská gramotnost	32	253	9 400
2003	Matematická gramotnost	41	260	9 900
2006	Přírodovědná gramotnost	56	246	9 000
2009	Čtenářská gramotnost	65	290	7 500
2012	Matematická gramotnost	65	297	6 535

Obrázek 2 – Přehled uskutečněných cyklů projektu PISA (Palečková et al., 2013, s. 8)

V České republice se do testování v roce 2012 zapojilo 297 škol a zúčastnilo se jej 1 200 žáků ve věku 15 let. V konkurenci 18 zemí, které se zapojily v tomto testování do finanční gramotnosti, se žáci z České republiky umístili na šestém místě. Ve zprávě PISA 2012 Results se uvádí, že finanční vzdělávání nebývá zařazeno jako samostatný vyučovací předmět, je zajištěno učiteli, kteří se v této oblasti vzdělávají v kurzech pro učitele.

Zajímavé je sledovat, jak dopadli žáci z České republiky:

Obrázek 3 – Finanční a matematická gramotnost (RVP, Komentář k výsledkům mezinárodního šetření PISA v oblasti finanční gramotnosti, 2015)

Na jednotlivých osách jsou získané body v testování matematické, resp. finanční gramotnosti. Modrá křivka ukazuje získané body v testování finanční gramotnosti, přerušovaná čára pak body získané v testování matematické gramotnosti. Čeští žáci uspěli ve finanční gramotnosti lépe než v matematické gramotnosti. Zajímavé, a od většiny zemí odlišné, je to, že žáci, kteří uspěli, byli dobří jak v matematice, tak ve finanční gramotnosti, což potvrzuje silnou míru korelace mezi těmito výsledky. S tím, jak klesaly výsledky žáků, tak docházelo k rozevírání nůžek mezi výsledky v matematické a finanční gramotnosti. Čím horších výsledků žák dosáhl ve finanční gramotnosti, tím slabších výsledků dosáhl v matematické gramotnosti. U většiny ostatních zemí (s výjimkou těch úspěšných) byly trendy obrácené. Toto zjištění ukazuje, že realizace finanční gramotnosti se v České republice ubírá správným směrem. (RVP, Komentář k výsledkům mezinárodního šetření PISA v oblasti finanční gramotnosti, 2015)

První mezinárodní šetření PISA zaměřené na finanční gramotnost ukazuje, že Česká republika v testování uspěla i přesto, že zařazení finančního vzdělávání do Rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání proběhlo až v roce 2013.

Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj (OECD) považuje za důležité rozvíjet finanční gramotnost zejména v základních znalostech a dovednostech (konkrétně ve čtenářské a matematické gramotnosti). Testování ukázalo na úzký vztah mezi socioekonomickým statusem žáků a úrovní jejich finanční gramotnosti. Žáci s nižším socioekonomickým statusem nemají stejné příležitosti pro rozvoj finanční gramotnosti jako ostatní, a proto jsou jejich znalosti na nižší úrovni.

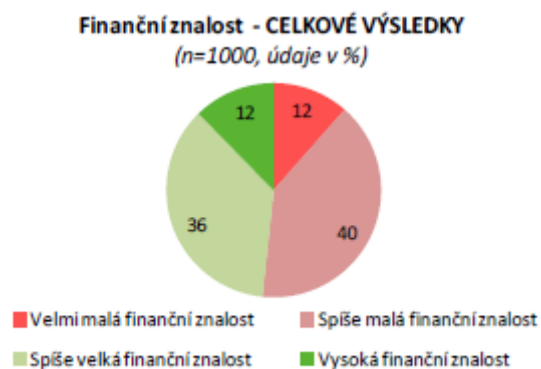
3.3 Měření úrovně finanční gramotnosti v roce 2015

V roce 2015 provedlo Ministerstvo financí měření úrovně finanční gramotnosti dospělé populace v České republice. Toto šetření bylo součástí světového měření, kterého se zúčastnilo 30 zemí včetně dalších zemí Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj (OECD). Sběr dat uskutečnila společnost PPM FACTUM.

Hlavním cílem tohoto výzkumu bylo získat představu o ohrožených cílových skupinách a rezervách v aktuálních tématech finanční gramotnosti. Ministerstvo financí také chtělo porovnat výsledky s rokem 2010 a provést na základě výsledků šetření revizi Národní strategie finančního vzdělávání. Měření se zúčastnilo 1 000 respondentů ve věku 18–79 let. Dotazník byl rozdělen do tří částí – znalosti, chování a postoje.

Výsledky měření

- Finanční znalost – 48 % osob vykazuje vysokou nebo spíše vysokou finanční znalost, 52 % lidí má pak znalost nižší.
- Ekonomická zodpovědnost – 36 % lidí vykazuje vysokou nebo spíše vysokou ekonomickou zodpovědnost, 22 % osob se pak chová velmi nezodpovědně.
- Pokrytí životních nákladů při ztrátě příjmu – 48 % domácností by pokrylo své náklady po dobu alespoň 3 měsíců.
- Domácí rozpočet – rozpočet si nesestavuje 57 % českých domácností.
- Finanční rezervy
  - spoření – jen 19 % respondentů aktivně nespoří, 54 % osob spořilo na běžném účtu a 34 % pak v hotovosti,
  - důchod – 85 % lidí spoléhá na financování důchodu státem,
  - řešení ztráty zdroje příjmu – 31 % lidí by si v takovémto případě hledali novou práci či brigádu, 37 % osob vůbec neví, co by v takovém případě dělalo.
- Úroky – 58 % respondentů správně vypočítalo úrokovou sazbu.

Obrázek 4 – Finanční znalost - CELKOVÉ VÝSLEDKY
(MFČR, Měření finanční gramotnosti 2015)

V rámci světového měření se Česká republika umístila na 19.–20. místě. Ve Finanční znalosti to bylo na 19. místě, ve finančním chování na 22. místě a v postojích k finančním otázkám na 21. místě.

Na základě výsledků z mezinárodního srovnání úrovně finanční gramotnosti vydala OECD tyto závěry:

- posílit schopnost čelit neočekávaným událostem s finančními následky,
- více spořit a mít přehled o výdajích,
- jako možné nástroje zvyšování úrovně finanční gramotnosti uvádí jednoduché pomůcky pro tvorbu domácího rozpočtu, snadnější přístup k informacím,
- dlouhodobé plánování a aktivní spoření nejsou běžnou součástí chování,
- s finančním vzděláváním začít v raném věku, aby byly vytvořeny dobré návyky pro budoucí život.

4 TEOREIE SOCIOEKONOMICKÉHO STATUSU

V každé společnosti je životní standard některých lidí daleko vyšší než u ostatních. Jedni jsou na tom materiálně lépe, jiní hůře, někteří jsou ve společnosti vážení, jiní jsou druhými opovrhováni, někteří rozhodují a jiní se podřizují. Otázku, proč tomu tak je a zda to tak musí být, si kladli filosofové již ve starověku. Šanderová (2000, s. 9) uvádí, že: „sociální stratifikace znamená společenské rozvrstvení. Společnosti si tedy můžeme představit jako hierarchii určitých segmentů společnosti, kde na vrcholu nalézáme privilegované, tj. mocné a bohaté, kteří bývají zpravidla vážení a ctěni, a u dna ty nejchudší, kteří žijí na okraji společnosti, tj. deprivilegované“.

V sociologickém slovníku je uvedena sociální stratifikace v širším smyslu jako „výsledek sociální nerovnosti, která vede ke vzniku alespoň do jisté míry hierarchicky uspořádaných soc. uskupení (segmentů) různého typu (kast, stavů, vrstev, tříd), v užším smyslu je sociální stratifikace hierarchické uspořádání lidí podle tří dimenzí distribuční nerovnosti (tj. nerovnoměrného rozdělování), jimiž jsou tzv. materiální zdroje (majetek a příjmy), moc a prestiž“.

(Velký sociologický slovník, 1996, s. 250)

Výrost a Slaměník (2008) vysvětlují důležité pojmy sociologie a sociální psychologie, kterými jsou sociální status a sociální role. Status označuje postavení člověka v sociálním systému, role – činnostní stránka statusu, je chování očekávané v závislosti na sociálním statusu. Jednotlivé statusy člověk získává během života a dále se rozvíjí a utváří prostřednictvím dalších faktorů. Některé statusy jsou vrozené (pohlaví), jiné připsané (věk) a získané (společenská prestiž, vzdělání).

Sociální nerovnosti vznikají právě mezi lidmi s odlišným statusem; někteří jsou vzdělanější, vykonávají kvalifikovanější práci, jsou materiálně zabezpečeni, naproti tomu na druhém konci jsou lidé, kteří mají nižší vzdělání, vykonávají nekvalifikovanou práci, nejsou materiálně zabezpečeni. Mnoho lidí se nachází někde mezi těmito dvěma statusy.

Machonin a Tuček (1996) uvádějí jako hlavní charakteristiky, které utvářejí sociální status, nejvyšší dosažené vzdělání, zaměstnanecký status, mocenské postavení, pracovní nebo souhrnný příjem jednotlivce, kulturnost životního stylu v mimopracovní době. Za nejdůležitější je považováno nejvyšší dosažené vzdělání, to je podmínkou pro zaměstnanecký status a profesní zařazení. Zaměstnanecký status zásadně ovlivňuje příjem jedince a odvíjí se od něj mocenské postavení.

Socioekonomickým statusem tedy můžeme rozumět společenské a mocenské postavení ve společnosti. Šafář (1969) ve svém článku označuje socioekonomický status jako místo, pozici jedince ve společenské struktuře. Uvádí zde přístupy k měření sociálního statusu nebo k jeho definování. První přístup nazval „subjektivním“ a ten vychází z toho, že lidé jsou si víceméně vědomi svého společenského postavení. „Objektivní“ přístup vychází z toho, že při určení společenského postavení každý ví, co je pro něj nejdůležitější. Pro zjištění socioekonomického statusu doporučuje určit pět relevantních znaků, kterými jsou složitost práce, kterou osoba vykonává v zaměstnání, vzdělání, podíl na řízení společnosti, životní styl a příjem.

II. PRAKTICKÁ ČÁST

5 DESIGN VÝZKUMNÉHO ŠETŘENÍ

Výzkumný problém

Finanční vzdělávání je diskutováno v souvislosti se stále se zvyšujícím zadlužováním. Nedostatečná finanční gramotnost lidí, kteří podepíší úvěrové smlouvy s naprosto nevýhodnými podmínkami, je problémem celé populace. Finanční gramotnost patří mezi základní znalosti a dovednosti a alespoň základními znalostmi by měli disponovat všichni lidé. Jedinci s nízkým socioekonomickým statusem představují skupinu, kterou lze lehce manipulovat, proto je vhodné zjistit, jakými znalostmi finanční gramotnosti disponují a jak se v této problematice orientují. Výzkum bude zaměřen na zkoumání souvislosti mezi socioekonomickým statusem lidí a jejich úrovní finanční gramotnosti, zda vzdělání, příjem a obor, kde jedinec pracuje, ovlivňuje znalosti v této oblasti.

V teoretické části práce bylo zmíněno výzkumné šetření, které provedlo Ministerstvo financí v roce 2015, kde bylo zjištěno, že nejvyšší úroveň finančních znalostí mají vysokoškolsky vzdělaní lidé (63 % případů), lidé s vyššími příjmy (60 % případů), živnostníci (54 % případů) a lidé středního věku (52 % případů). Nejnížší úroveň finančních znalostí mají lidé se základním vzděláním (71 % případů), ekonomicky neaktivní lidé (66 % případů), lidé s nízkými příjmy (61 % případů), studující (59 % případů) a lidé mladší 29 let (56 % případů). Srovnání s našim zjištěním bude provedeno v kapitole 7. (MFČR, Měření finanční gramotnosti, 2015)

Nyní vymezíme výzkumné cíle spolu s výzkumnými otázkami a specifikujeme pojetí výzkumu. Popíšeme výběr výzkumného souboru a techniku sběru dat. Dále bude provedena důsledná analýza dat a její interpretace.

Výzkumné cíle

Hlavním cílem naší práce je zjistit základní znalosti finančních pojmů, ale i to, zda má dosažený socioekonomický status respondentů vliv na jejich finanční gramotnost. Výzkumné šetření provádí deskripci získaných nominálních dat v podobě názoru a vědomostí respondentů. Informace získané dotazníkovým šetřením jsou rozčleněny pro potřeby relačního výzkumu a pro potřeby deskriptivního výzkumu. Tímto budou naplněny dílčí cíle výzkumu a hlavní cíl výzkumu, následně odpovíme na hlavní výzkumnou otázku.

Hlavním výzkumným cílem je:

- **Zjistit souvislost mezi socioekonomickým statusem jedinců a jejich úrovní znalostí finanční gramotnosti.**

Dílní výzkumné cíle jsou v souladu s otázkami a jejich záměrem je:

- **Odhalit úroveň znalostí peněžní gramotnosti u respondentů v závislosti na jejich socioekonomickém statusu.**
- **Odhalit úroveň znalostí cenové gramotnosti u respondentů v závislosti na jejich socioekonomickém statusu.**
- **Odhalit úroveň znalostí rozpočtové gramotnosti u respondentů v závislosti na jejich socioekonomickém statusu.**
- **Odhalit úroveň znalostí finanční gramotnosti u respondentů v závislosti na jejich socioekonomickém statusu.**
- **Nalézt význam, který přisuzují respondenti znalostem finanční gramotnosti.**
- **Nalézt význam, který přisuzují respondenti finančnímu vzdělávání.**

Pojetí výzkumu

Zvolenou metodou se stal kvantitativní přístup výzkumného šetření, měřící úroveň finanční gramotnosti jedinců v závislosti na jejich socioekonomickém statusu. Vzhledem k tomu, že se tato problematika týká celé populace, je žádoucí prozkoumat obecnější cílovou skupinu. Pro sběr dat bylo vybráno dotazníkové šetření, které nám umožnilo získat informace od většího počtu respondentů.

Dle Gavory (2010) lze kvantitativním výzkumem vyjádřit pozorované jevy v číslech, třídít je a vysvětlovat jejich fungování, změnu nebo u jevů predikovat jejich vývoj. Výzkumník je objektivní vzhledem k celému výzkumu a pro šetření lze zvolit vhodný reprezentativní vzorek, který lze zobecnit na populaci.

5.1 Výzkumné otázky a věcné hypotézy

Výzkumné otázky

Formulace hlavní výzkumné otázky:

- **Souvisí socioekonomický status jedince s jeho znalostmi v oblasti finanční gramotnosti?**

Díličí výzkumné otázky:

- **Jaká je úroveň znalostí dílčích složek finanční gramotnosti respondentů v závislosti na socioekonomickém statusu?**
- **Existuje souvislost mezi dosaženým vzděláním respondentů a jejich úrovní finanční gramotnosti?**
- **Existuje souvislost mezi oborem zaměstnání respondentů a jejich úrovní finanční gramotnosti?**
- **Existuje souvislost mezi příjmem respondentů a jejich úrovní finanční gramotnosti?**
- **Jaký význam přisuzují respondenti znalostem finanční gramotnosti?**
- **Jaký význam přisuzují respondenti finančnímu vzdělávání?**

Výzkumné hypotézy

V kvantitativních výzkumech ověřujeme hypotézy o vztazích mezi proměnnými. Stanovené hypotézy budeme testovat a rozhodneme, zda přijmeme nulovou hypotézu, kde mezi dvěma sledovanými jevy vztah není, nebo přistoupíme na alternativní hypotézu, která předpokládá vztah mezi pozorovanými jevy. (Chráska, 2016, s. 62)

Pro relační výzkum byly stanoveny následující hypotézy:

H₁: Mezi dosaženým vzděláním a úrovní finanční gramotnosti respondentů je rozdíl.

H₂: Mezi oborem zaměstnání a úrovní finanční gramotnosti respondentů je rozdíl.

H₃: Mezi vyšší čistého příjmu a úrovní finanční gramotnosti respondentů je rozdíl.

H₄: Mezi dosaženým vzděláním respondentů a znalostí peněžní gramotnosti je rozdíl.

H₅: Mezi oborem zaměstnání respondentů a znalostí cenové gramotnosti je rozdíl.

H₆: Mezi vyšší čistého příjmu respondentů a znalostí rozpočtové gramotnosti je rozdíl.

5.2 Výzkumný soubor a technika sběru dat

Výběr výzkumného souboru

Výzkumný vzorek respondentů charakterizuje reprezentativní vzorec zkoumaných jedinců. Byl určen na základě dostupného výběru, dle úsudku výzkumníka, dostupný výběr je součástí záměrného výběru. (Chráska, 2016)

Výzkumného šetření se zúčastnili zaměstnanci vybraných firem, studenti vysoké školy, uchazeči o zaměstnání vedeni na úřadu práce a dostupní respondenti z výzkumníkovy okolí. Výběr závisí na výsledném srovnání socioekonomického statusu se znalostmi v oblasti finanční gramotnosti.

- Základní výběrový soubor: lidé v produktivním věku.
- Výběrový soubor: lidé v produktivním věku ve Zlínském kraji.

Technika sběru dat

Sběr dat byl proveden dotazníkovým šetřením. Dle Gavory (2010) je dotazník způsob písemného kladení otázek a získávání písemných odpovědí. Dotazník byl sestaven z otevřených (nestrukturovaných) položek, z uzavřených (strukturovaných) položek, které nabízejí dichotomické odpovědi, z polouzavřených položek a také z položek škálových, tzv. položek Likertova typu. Obsahová část dotazníku vychází z odborné literatury a z teoretické části této práce.

Dotazník byl sestaven z dvaceti pěti položek, které byly rozděleny následovně:

Položka č. 1, 2 jsou položky zjišťující základní údaje o respondentech.

Položka č. 3, 4, 5 jsou položky zjišťující socioekonomický status respondentů.

Položka č. 6, 7, 8, 9, 10 jsou položky zjišťující znalosti v oblasti peněžní gramotnosti respondentů. Aby bylo možné posoudit znalosti z této oblasti, byl každé otázce přidělen 1 bod za správnou odpověď, nejvíce tedy mohl respondent získat 5 bodů. Rozsah znalostí byl stanoven následovně: vysoká úroveň 5–4 bodů, střední úroveň 3–2 body a nízká úroveň 1–0 bodů. Vysoká úroveň byla stanovena tak, že byla tolerována jedna špatná odpověď.

Položky č. 11, 12, 13, 14, 15 jsou položky zjišťující znalosti v oblasti cenové gramotnosti respondentů. Aby bylo možné posoudit znalosti z této oblasti, byl každé otázce přidělen 1 bod za správnou odpověď, nejvíce tedy mohl respondent získat 7 bodů. Rozsah znalostí byl stanoven následovně: vysoká úroveň 7–6 bodů, střední úroveň 5–3 body a nízká úroveň 2–0 bodů. Vysoká úroveň byla stanovena tak, že byla tolerována jedna špatná odpověď.

Položky č. 16, 18, 19, 20 jsou položky zjišťující znalosti v oblasti rozpočtové gramotnosti respondentů. Aby bylo možné posoudit znalosti z této oblasti, byl každé otázce přidělen 1 bod za správnou odpověď, nejvíce tedy mohl respondent získat 4 body. Rozsah znalostí byl stanoven následovně: vysoká úroveň 4 body, střední úroveň 3–2 body a nízká úroveň

1–0 bodů. Vzhledem k tomu, že v této oblasti respondenti nejméně chybovali, byla vysoká úroveň posuzována tak, že nebyla tolerována žádná špatná odpověď.

Celkový počet bodů, který mohli respondenti získat v těchto třech oblastech je 16 bodů, v části peněžní gramotnosti 5 bodů, v cenové gramotnosti 7 bodů a v rozpočtové gramotnosti 4 body. Vysoká úroveň znalostí byla nastavena na hranici úspěšnosti 85 %. Pro zařazení respondentů do kategorií byla stanovena stupnice, která je znázorněná v následující tabulce.

Počet získaných bodů	Procentuální vyjádření počtu získaných bodů	Hodnocení úrovně znalostí finanční gramotnosti
14 - 16	85 % a více	Vysoká úroveň
7 -13	42–84 %	Střední úroveň
0 - 6	0–41 %	Nízká úroveň

Tabulka 1 – Hodnocení úrovně znalostí finanční gramotnosti (zdroj vlastní)

Položka č. 17 patří do oblasti rozpočtové gramotnosti a zjišťovala skutečnost, zda si respondenti tvoří osobní rozpočet.

Položky č. 21, 22, 23, 24 jsou položky zjišťující, jakou důležitost přisuzují respondenti vzdělávání v oblasti finanční gramotnosti a finanční gramotnosti vůbec.

Celkový počet rozdaných dotazníků činil 330, po sběru dat byla návratnost 95 %, což je 315 dotazníků, 8 dotazníků bylo vyřazeno z důvodu nevyplnění více jak poloviny položek a neadekvátních komentářů místo odpovědí.

Předvýzkum

Před samotným výzkumem byl proveden předvýzkum na malém vzorku respondentů, který reprezentovalo 15 lidí z okolí výzkumníka. Účelem předvýzkumu bylo zjistit srozumitelnost jednotlivých položek dotazníku, zda respondenti pochopí jejich význam a zda pomocí sesbíraných dat budou získány odpovědi na výzkumné otázky. Předvýzkum byl realizován za účasti výzkumníka z důvodu zodpovězení případných dotazů. Šetření neprokázalo žádné závažné chyby, pouze bylo přistoupeno k úpravě u dvou položek dotazníku.

6 ANALÝZA DAT

Data z dotazníkového šetření byla ověřena nominální statistickou analýzou dat pomocí testu dobré shody chí-kvadrát, který ověřuje, zda se četnosti získané z dotazníků odlišují od teoretických četností, které odpovídají dané nulové hypotéze. (Chrásková, 2016, s. 64)

Test dobré shody chí-kvadrát pro kontingenční tabulku ověřuje hypotézy stanovené v oddíle 5.1. Data četností výskytu byly graficky vyobrazeny v tabulkách, výsečových a pruhových grafech.

6.1 Dotazníkové šetření

Identifikační údaje

Položka č. 1 – Pohlaví

Z celkového počtu 307 respondentů se dotazníkového šetření účastnilo 218 (71 %) žen a 89 (29 %) mužů.

Položka č. 2 – Věk

Tato položka se zaměřuje na věk respondentů. Dotazník vyplnili respondenti od 18 do 63 let. Průměrný věk respondentů je 35,8 let.

6.1.1 Položky zjišťující socioekonomický status respondentů

Položka č. 3 – Dosažené vzdělání

Dosažené vzdělání	Počet respondentů	Podíl
Základní	21	7 %
Úplné střední vzdělání bez maturity	44	14 %
Úplné střední vzdělání s maturitou	149	49 %
Vysokoškolské vzdělání	93	30 %

Tabulka 2 – Dosažené vzdělání respondentů (vlastní zdroj)

Pro účely výzkumu jsme pro zjištění socioekonomického statusu respondentů zvolili kritérium dosaženého vzdělání. Tabulka 2 zaznamenává, jakého stupně vzdělání respondenti dosáhli. Necelá polovina respondentů 149 (49 %) dosáhla úplného středního vzdělání s maturitou, nejméně respondentů 21 (7 %) dosáhlo základního vzdělání.

Položka č. 4 – Obor zaměstnání

Obor zaměstnání	Počet respondentů	Podíl
Lékařství	8	3 %
Bankovníctví, pojišťovnictví, ekonomie	33	11 %
Školství	21	7 %
Technické obory, stavebnictví	36	12 %
Státní správa	53	17 %
Nepracuji	99	32 %
Jiná	57	18 %

Tabulka 3 – Obor zaměstnání (vlastní zdroj)

Druhým kritériem socioekonomického statusu byl zvolen obor zaměstnání. Tabulka 3 znázorňuje počet respondentů, kteří vykonávají vybrané profese. Zastoupení v jednotlivých profesích je přiměřené, nejvíce 99 (32 %) bylo nezaměstnaných respondentů.

Položka č. 5 – Výše čistého příjmu

Čistý příjem	Počet respondentů	Podíl
1–15 000 Kč	95	31 %
15 001–20 000 Kč	58	19 %
20 001–25 000 Kč	40	13 %
25 001–30 000 Kč	21	7 %
30 001 a více	43	14 %
Bez příjmu	50	16 %

Tabulka 4 – Výše čistého příjmu (vlastní zdroj)

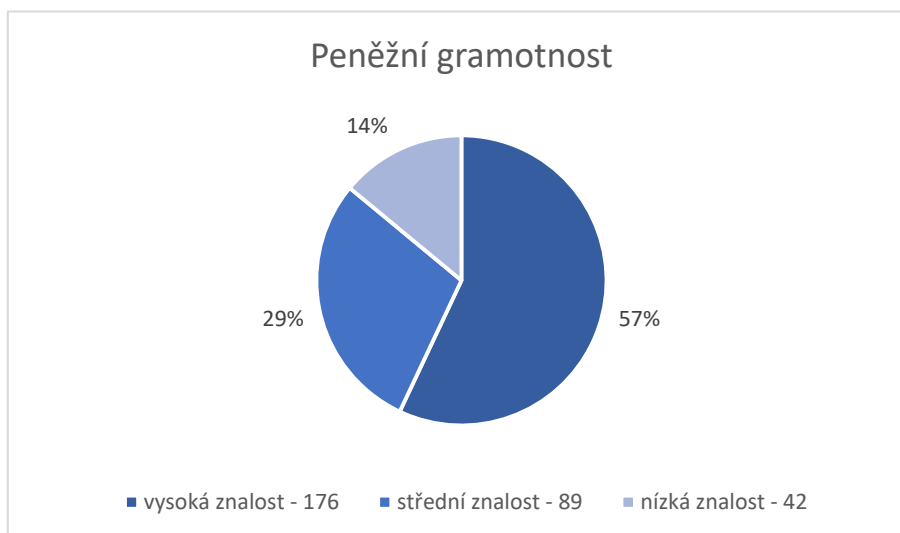
Třetím kritériem pro zmapování socioekonomického statusu respondentů byla výše čistého příjmu. Tabulka 4 přehledně znázorňuje kategorizaci příjmů respondentů. Nejvíce respondentů 95 (31 %) se pohybuje v rozmezí od 1 do 15 tis. Kč. Bez příjmu bylo 50 (16 %) respondentů. Průměrná mzda za 3. čtvrtletí roku 2017 na přepočtené počty zaměstnanců

v národním hospodářství činila 31 646 Kč, což je cca 24 000 Kč čisté mzdy. V našem případě se v rozmezí od 20 001 Kč do 25 000 Kč pohybovalo 40 (13 %) respondentů.

6.1.2 Hodnocení úrovně znalostí dílčích složek finanční gramotnosti respondentů

Položka č. 6, 7, 8, 9, 10 – Peněžní gramotnost

Graf 1 – Peněžní gramotnost (vlastní zdroj)

Graf 1 přehledně zobrazuje znalosti v oblasti peněžní gramotnosti, 176 (57 %) respondentů prokázalo vysoké znalosti v této oblasti, nízkou znalost má 42 (14 %) respondentů. V oblasti peněžní gramotnosti byla pro respondenty nejtěžší položka č. 10 – spotřebitelský úvěr. Nejvíce respondentů 126 (41 %) odpovědělo, že spotřebitelský úvěr je účelový, jen o 3 respondenty méně, tedy 123 (40 %) jich odpovědělo, že spotřebitelský úvěr je neúčelový. Respondenty mohlo zmást to, že spotřebitelský úvěr lze použít i na koupi automobilu, či vybavení domácnosti, tudíž za určitým účelem, ovšem primárně je to úvěr, který účel mít nemusí. Nejlépe dopadla položka č. 9 – hypoteční úvěr. Zde odpovědělo správně 279 (91 %) respondentů, pouze 28 (9 %) jich odpovědělo, že splácení hypotečního úvěru je zajištěno zástavním právem k movitým věcem. Celkově dopadla peněžní gramotnost velmi dobře, respondenti prokázali v této oblasti větší znalosti než u cenové a rozpočtové oblasti finanční gramotnosti. Důvodem velké úspěšnosti může být to, že respondenti mají zkušenosti s úvěry a umí se v této oblasti orientovat.

Dosažené vzdělání	Nízká znalost	Střední znalost	Vysoká znalost
Základní	13	7	1
Úplné střední vzdělání bez maturity	11	20	13
Úplné střední vzdělání s maturitou	8	37	104
Vysokoškolské	0	27	66

Tabulka 5 – Hodnocení úrovně peněžní gramotnosti v závislosti na vzdělání respondentů
(vlastní zdroj)

V tabulce 5 jsou respondenti zařazeni do kategorií dle vzdělání a rozdělení podle znalostí, kterého dosáhli v oblasti peněžní gramotnosti. Vysokou znalost peněžní gramotnosti prokázali respondenti, kteří dosáhli úplného středního vzdělání s maturitou, celkem jich bylo 104.

Pro zjištění souvislosti mezi dosaženým vzděláním respondentů a jejich úrovní znalosti v této oblasti byly stanoveny následující hypotézy a vypočítán Test nezávislosti chí-kvadrát pro kontingenční tabulku:

- H_0 = Mezi dosaženým vzděláním respondentů a znalostí peněžní oblasti finanční gramotnosti neexistuje statistický významný rozdíl.
- H_A = Mezi dosaženým vzděláním respondentů a znalostí peněžní oblasti finanční gramotnosti existuje statisticky významný rozdíl.

Testové kritérium $\chi^2 = 102,163$

Stupeň volnosti $f = (r - 1) \cdot (s - 1)$; $f = (4 - 1) \cdot (3 - 1)$; $f = 6$

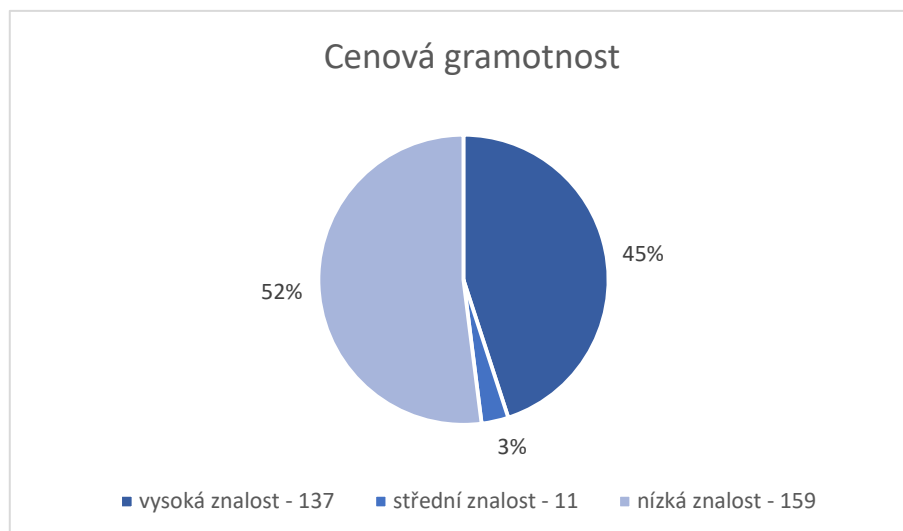
Hladina významnosti $\alpha = 0,05$

Kritická hodnota chí-kvadrátu $\chi^2_{0,05(6)} = 12,592$

$\chi^2 = 102,163 > \chi^2_{0,05(6)} = 12,592$

Testové kritérium je vyšší než kritická hodnota chí-kvadrátu hladiny významnosti 0,05 a stupně volnosti 6. Z toho vyplývá, že odmítáme nulovou hypotézu a přijímáme hypotézu alternativní, která potvrzuje, že mezi dosaženým vzděláním respondentů a znalostí peněžní oblasti finanční gramotnosti existuje statisticky významný rozdíl.

Položka č. 11, 12, 13, 14, 15 – Cenová gramotnosti

Graf 2 – Cenová gramotnost (vlastní zdroj)

Graf zobrazuje znalosti respondentů v oblasti cenové gramotnosti, 137 (45 %) prokázalo vysoké znalosti v této oblasti, střední znalosti má nejméně respondentů, konkrétně 11 (3 %), nízkou znalost má 159 (52 %) respondentů. V této oblasti bylo nejvíce respondentů s vysokou a nízkou znalostí, rozdíl v těchto znalostech je pouze 7 %. Znalosti v oblasti cenové jsou horší než v oblasti peněžní, kde nízkou znalost prokázalo pouze 42 (14 %) respondentů. Otázky z oddílu cenové gramotnosti zjišťovaly, zda respondenti vědí, co znamená inflace, co znamenají zkratky p.m., p.a., RPSN, zda umí rozlišit výhodnější nabídku úvěrů a znají, co vše tvoří celkovou sumu úvěru. Nejlépe v této oblasti dopadla otázka, která zjišťovala, zda je výhodné spořit nebo si vzít úvěr v případě vysokých úrokových sazeb na trhu. Správně na ni odpovědělo 261 (85 %) respondentů. Na otázku týkající se inflace odpověděla správně větší polovina respondentů, celkem 190 (62 %). Znalost významu zkratk p.m., p.a. byla nejhorší, skoro polovina respondentů 133 (43 %) volila odpověď nevím. Přesto, že u některých položek byla úspěšnost vysoká, je celková úroveň znalostí ze všech oblastí nejhorší. Respondenti vědí, jaké úvěry a půjčky jsou pro ně dostupné, což prokázali v oblasti peněžní, ale nevědí, jakou částku celkem zaplatí, pokud si úvěr sjednají a neumí posoudit výhodnost a nevýhodnost nabízených produktů. Důvodem tohoto zjištění může být působení klamavých reklam, které dávají respondentům nedostatečné či nepravdivé informace a tak mohou být snadno vlákáni do dluhové pasti.

Obor zaměstnání	Nízká znalost	Střední znalost	Vysoká znalost
Lékařství	2	4	2
Bankovníctví, ekonomie	1	11	21
Školství	12	6	3
Technické obory	16	11	9
Státní správa	13	20	20
Jiné	20	27	9
Nepracují	56	29	15

Tabulka 6: Hodnocení úrovně cenové gramotnosti v závislosti na oboru zaměstnání respondentů (vlastní zdroj)

Tabulka 6 přehledně znázorňuje rozdělení do zaměstnání, kterou respondenti vykonávají a jejich dosaženou úroveň ve znalostech cenové gramotnosti.

Pro zjištění souvislosti mezi oborem zaměstnání respondentů a jejich úrovní znalostí v této oblasti byly stanoveny následující hypotézy a vypočítán test nezávislosti chí-kvadrát pro kontingenční tabulku:

- H_0 = Mezi oborem zaměstnání respondentů a znalostí cenové finanční gramotnosti neexistuje statistický významný rozdíl.
- H_A = Mezi oborem zaměstnání respondentů a znalostí cenové finanční gramotnosti existuje statisticky významný rozdíl.

Testové kritérium $\chi^2 = 57,615$

Stupeň volnosti $f = (r - 1) \cdot (s - 1)$; $f = (7 - 1) \cdot (3 - 1)$; $f = 12$

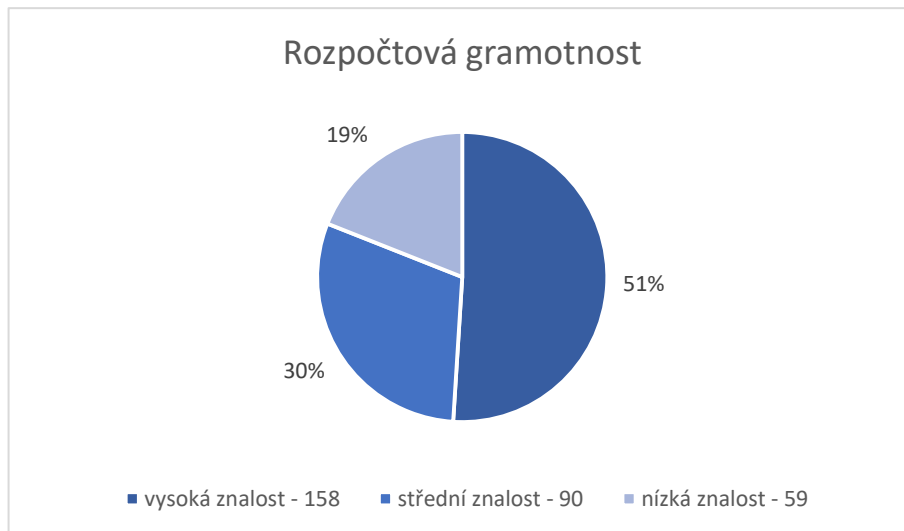
Hladina významnosti $\alpha = 0,05$

Kritická hodnota chí-kvadrátu $\chi^2_{0,05(12)} = 21,026$

$\chi^2 = 57,615 > \chi^2_{0,05(12)} = 21,026$

Výsledná hodnota testového kritéria dosahuje vyšší hodnoty, než je kritická hodnota pro hladinu významnosti 0,05 a stupně volnosti 12. Z toho vyplývá, že odmítáme nulovou hypotézu a přijímáme hypotézu alternativní. Mezi oborem zaměstnání respondentů a znalostí cenové oblasti finanční gramotnosti existuje statisticky významný rozdíl.

Položka č. 16,18,19,20 – Rozpočtová gramotnost

Graf 3 – Rozpočtová gramotnost (vlastní zdroj)

Graf č. 3 přehledně zobrazuje znalosti respondentů v oblasti rozpočtové gramotnosti, 158 (51 %) respondentů prokázalo vysoké znalosti v této oblasti, střední znalosti má 90 (30 %), nízkou znalost 59 (19 %) respondentů. Rozpočtová gramotnost vykazuje vysoké znalosti respondentů, rozdíl mezi vysokou a nízkou znalostí je 32 %. V této oblasti měla největší úspěšnost položka zjišťující, zda respondenti vědí, co je to ziskový rozpočet. Celkem 295 (96 %) respondentů odpovědělo, že je to rozpočet, kde jsou větší příjmy než výdaje. Velmi dobře dopadly i položky zaměřené na daně. Daň z příjmů správně určilo 219 (71 %) respondentů a sazby DPH 249 (81 %) respondentů. Celkově lze konstatovat, že v rozpočtové oblasti se respondenti velmi dobře orientují. Příčinou dobré znalosti této problematiky může být to, že většina respondentů je plátcem DPH, které je součástí každodenního života, jsou zaměstnaní a hospodaří se svými měsíčními příjmy.

Výše čistého příjmu	Nízká znalost	Střední znalost	Vysoká znalost
1–15 000 Kč	11	59	25
15 001–20 000 Kč	5	32	21
20 001–25 000 Kč	4	18	18
25 001–30 000 Kč	0	7	14
30 001 a více	0	10	32
Bez příjmů	10	28	13

Tabulka 7 – Hodnocení úrovně rozpočtové gramotnosti v závislosti na příjmu respondentů (vlastní zdroj)

Z tabulky 7 byla zjištěna úroveň znalostí této oblasti, stanoveny následující hypotézy a vypočítán test nezávislosti chí-kvadrát pro kontingenční tabulku:

- H_0 = Mezi výší čistého příjmu respondentů a znalostí rozpočtové oblasti finanční gramotnosti neexistuje statistický významný rozdíl.
- H_A = Mezi výší čistého příjmu respondentů a znalostí rozpočtové oblasti finanční gramotnosti existuje statistický významný rozdíl.

Testové kritérium $\chi^2 = 47,389$

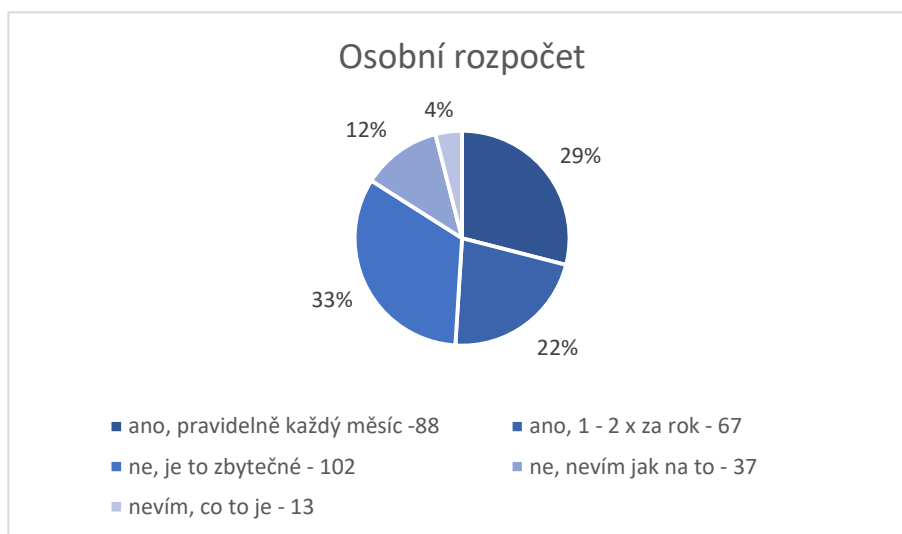
Stupeň volnosti $f = (r - 1) \cdot (s - 1)$; $f = (6 - 1) \cdot (3 - 1)$; $f = 10$

Hladina významnosti $\alpha = 0,05$

Kritická hodnota chí-kvadrátu $\chi^2_{0,05(10)} = 18,307$

$\chi^2 = 47,389 > \chi^2_{0,05(10)} = 18,307$

Testové kritérium je vyšší než kritická hodnota chí-kvadrátu hladiny významnosti 0,05 a stupně volnosti 10. Z toho vyplývá, že odmítáme nulovou hypotézu a přijímáme hypotézu alternativní, která prokazuje, že mezi čistým příjmem respondentů a znalostí rozpočtové oblasti finanční gramotnosti existuje statistický významný rozdíl.

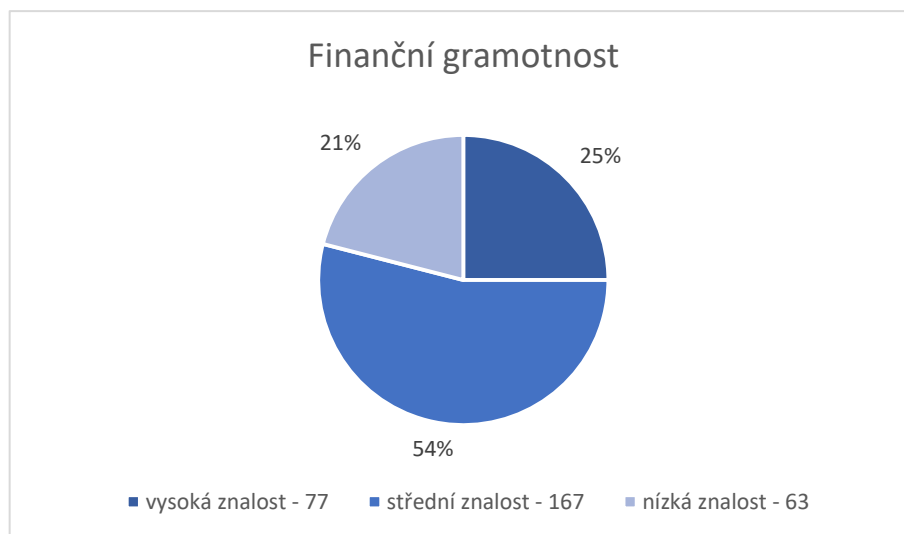
Položka č. 17 – Tvoříte si osobní rozpočet?

Graf 4 – Osobní rozpočet (vlastní zdroj)

Tato položka byla vyřazena z hodnocení rozpočtové gramotnosti, protože zjišťuje, zda a jak často si respondenti tvoří osobní rozpočet. Položka nese subjektivní charakter, každý respondent vybíral z uvedených možností; pravidelně, každý měsíc si rozpočet tvoří 88 (29 %) respondentů, 1–2x za rok 67 (22 %) respondentů, pro 102 (33 %) respondentů je to zbytečné, 37 (12 %) respondentů neví jak na to a 13 (4 %) respondentů neví, co osobní rozpočet je. Pro největší část respondentů je vytváření rozpočtu zbytečné, je otázkou, zda tito respondenti dokáží vyjít se svými příjmy anebo je pro ně zbytečné tvořit rozpočet z důvodu toho, že žádné příjmy nemají.

6.1.3 Hodnocení úrovně znalostí finanční gramotnosti respondentů

Pro vyhodnocení celkové úrovně finanční gramotnosti respondentů byl vytvořen graf č. 5. Následně byla vyhodnocena celková znalost v souvislosti s kritérii socioekonomického statusu, kterým je dosažené vzdělání, oblast zaměstnání a výše čistého příjmu respondentů.

Graf 5 – Finanční gramotnost (vlastní zdroj)

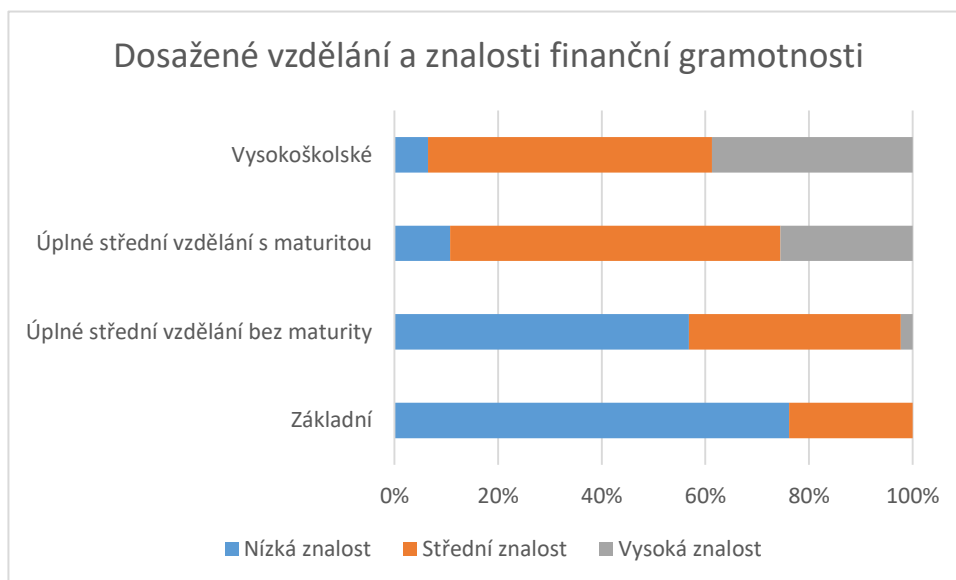
Graf 5 zobrazuje procentuální znalosti finanční gramotnosti respondentů. Nejvíce respondentů, přesně 167 (54 %) má střední úroveň znalostí finanční gramotnosti, vysokou znalost prokázalo 77 (25 %) respondentů a nízkou znalost má nejméně respondentů – 63 (21 %). V hodnocení úrovně znalostí lze konstatovat, že nejvíce respondentů, z celkového počtu 16 bodů, dosáhlo 7–13 bodů.

6.1.4 Zjištění souvislosti mezi socioekonomickým statusem respondentů a jejich úrovní znalostí finanční gramotnosti

V této kapitole bude zjištěno, zda existuje souvislost mezi stupněm vzdělání, kterého respondenti dosáhli a jejich úrovní znalostí finanční gramotnosti, mezi oborem zaměstnání, kde respondenti pracují a jejich úrovní znalostí finanční gramotnosti a mezi výší čistého příjmu a znalostmi finanční gramotnosti.

Souvislost mezi dosaženým vzděláním a úrovní finanční gramotnosti respondentů

Graf 6 – Dosažené vzdělání a znalosti finanční gramotnosti (vlastní zdroj)

Graf 6 přehledně porovnává procentuální hodnoty závislosti finanční znalosti na dosaženém vzdělání, čím vyššího vzdělání respondenti dosáhli, tím vyšší mají znalosti. Respondenti, kteří mají úplné střední vzdělání s maturitou, disponují nejvíce střední znalostí. Podle předpokladu mají nejnižší znalosti respondenti se základním vzděláním. Důvodem takových výsledků může být to, že čím déle respondenti studovali, tím více se s finanční gramotností seznamovali a lépe se v ní orientují.

Dosažené vzdělání	Nízká znalost	Střední znalost	Vysoká znalost
Základní	16	5	0
Úplné střední vzdělání bez maturity	25	18	1
Úplné střední vzdělání s maturitou	16	95	38
Vysokoškolské	6	51	36

Tabulka 8 – Znalosti finanční gramotnosti respondentů dle dosaženého vzdělání (vlastní zdroj)

Tabulka č. 8 zobrazuje stupeň znalostí finanční gramotnosti, kterého dosáhli respondenti disponující dosaženým základním, úplným středním bez maturity, úplným středním s maturitou a vysokoškolským vzděláním. Vysokou znalost prokázalo 38 respondentů s úplným středním vzděláním s maturitou, ovšem žádný respondent se základním vzděláním nedosáhl vysoké znalosti.

Pro zjištění souvislosti mezi dosaženým vzděláním respondentů a jejich úrovní znalosti finanční gramotnosti byly stanoveny následující hypotézy a vypočítán test nezávislosti chí-kvadrát pro kontingenční tabulku:

- H_0 = Mezi dosaženým vzděláním respondentů a znalostí finanční gramotnosti neexistuje statisticky významný rozdíl.
- H_A = Mezi dosaženým vzděláním respondentů a znalostí finanční gramotnosti existuje statisticky významný rozdíl.

Testové kritérium $\chi^2 = 105,488$

Stupeň volnosti $f = (r - 1) \cdot (s - 1)$; $f = (4 - 1) \cdot (3 - 1)$; $f = 6$

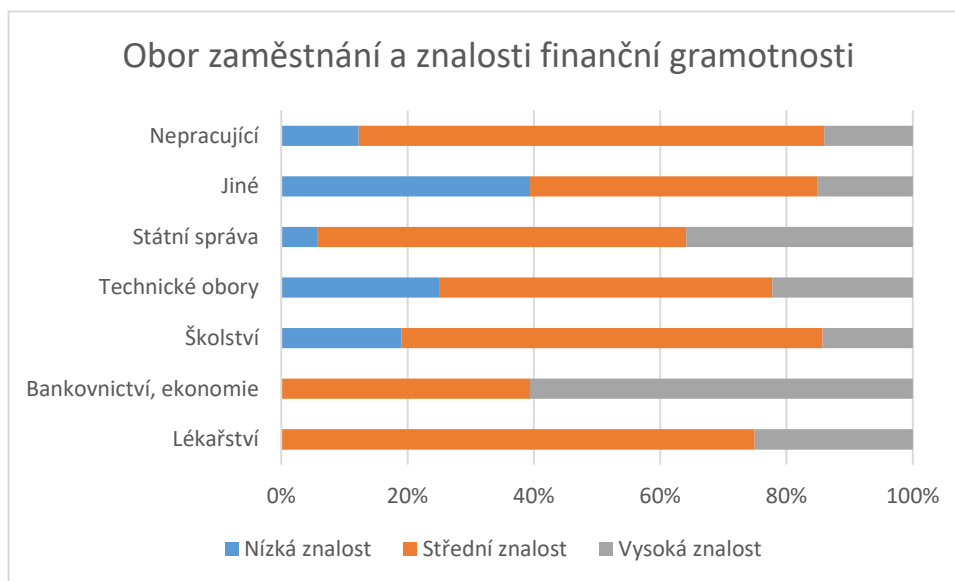
Hladina významnosti $\alpha = 0,05$

Kritická hodnota chí-kvadrátu $\chi^2_{0,05(6)} = 12,592$

$\chi^2 = 105,488 > \chi^2_{0,05(6)} = 12,592$

Testové kritérium dosahuje vyšší hodnoty než kritická hodnota chí-kvadrátu hladiny významnosti 0,05 a stupně volnosti 6. Z toho vyplývá, že odmítáme nulovou hypotézu a přijímáme hypotézu alternativní. Alternativní hypotéza potvrzuje, že mezi dosaženým vzděláním respondentů a znalostí finanční gramotnosti existuje statisticky významný rozdíl.

Souvislost mezi oborem zaměstnání a úrovní finanční gramotnosti respondentů

Graf 7 – Obor zaměstnání a znalosti finanční gramotnosti (vlastní zdroj)

V tomto případě Graf 7 znázorňuje vizuální porovnání hodnot pro kategorii zaměstnání, které respondenti vykonávají s jejich znalostmi finanční gramotnosti. Nevyšší znalosti mají respondenti, kteří pracují v bankovníctví a ekonomii, v této skupině nebyl nikdo, kdo by měl znalosti nízké. Oblast ekonomie a bankovníctví má přímou souvislost s finanční problematikou, což může být důvodem vysokých znalostí. Respondenti, kteří nepracují, mají nejvíce střední znalost finanční gramotnosti, nejnižší znalost mají respondenti, kteří se zařadili do skupiny jiné, kde bylo nejčastěji uvedeno, že pracují jako prodavači, kuchaři, servírky, nebo brigádníci.

Obor zaměstnání	Nízká znalost	Střední znalost	Vysoká znalost
Lékařství	0	6	2
Bankovníctví, ekonomie	0	13	20
Školství	4	14	3
Technické obory	9	19	8
Státní správa	3	31	19
Jiné	39	45	15
Nepracující	7	42	8

Tabulka 9 – Znalosti finanční gramotnosti respondentů dle oboru zaměstnání (vlastní zdroj)

Tabulka přehledně znázorňuje, kolik respondentů z uvedených zaměstnání dosáhlo nízké, střední a vysoké znalosti finanční gramotnosti. Dle předpokladu mají nejvyšší znalosti finanční gramotnosti respondenti, kteří pracují v bankovníctví a ekonomice, ovšem i ve státní správě prokázali respondenti vysoké a střední znalosti.

Pro zjištění souvislosti mezi oborem zaměstnání respondentů a jejich úrovní znalosti finanční gramotnosti byly stanoveny následující hypotézy a vypočítán test nezávislosti chí-kvadrát pro kontingenční tabulku:

- H_0 = Mezi oborem zaměstnání respondentů a znalostí finanční gramotnosti neexistuje statisticky významný rozdíl.
- H_A = Mezi oborem zaměstnání respondentů a znalostí finanční gramotnosti existuje statisticky významný rozdíl.

Testové kritérium $\chi^2 = 69,28$

Stupeň volnosti $f = (r - 1) \cdot (s - 1)$; $f = (7 - 1) \cdot (3 - 1)$; $f = 12$

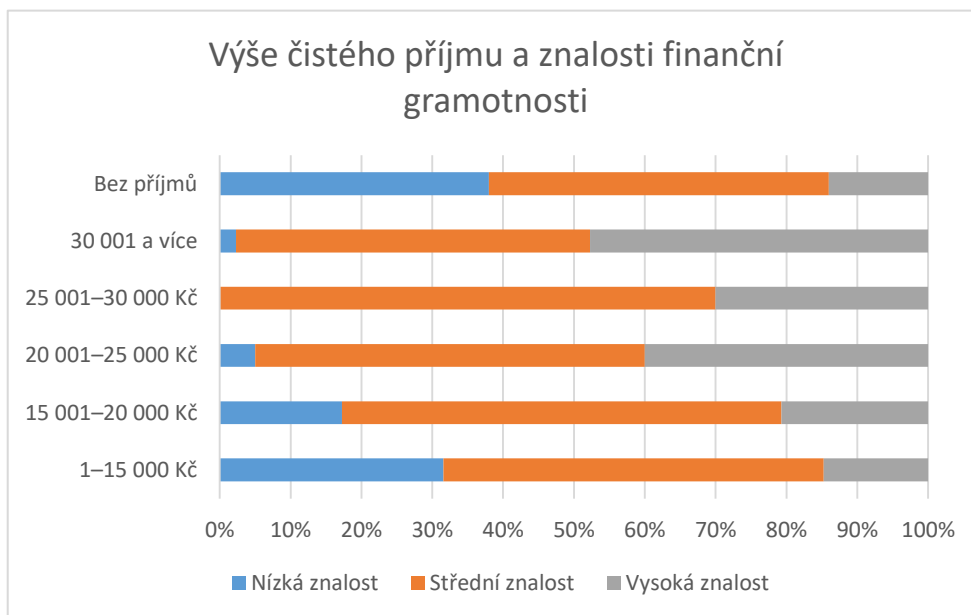
Hladina významnosti $\alpha = 0,05$

Kritická hodnota chí-kvadrátu $\chi^2_{0,05(12)} = 21,026$

$\chi^2 = 69,28 > \chi^2_{0,05(12)} = 21,026$

Testové kritérium je vyšší než kritická hodnota chí-kvadrátu hladiny významnosti 0,05 a stupně volnosti 12. Z toho vyplývá, že odmítáme nulovou hypotézu a přijímáme hypotézu alternativní. Mezi oborem zaměstnání respondentů a znalostí finanční gramotnosti existuje statisticky významný rozdíl.

Souvislost mezi výší příjmů a úrovní finanční gramotnosti respondentů

Graf 8 – Výše čistého příjmu a znalosti finanční gramotnosti (vlastní zdroj)

Z grafu 8 je zřejmé, že nejvyšší znalosti mají respondenti s příjmy nad 30 000 Kč, respondenti, kteří nemají žádné příjmy, mají v porovnání s ostatními nejvíce případů nízké znalosti. Respondenti, kteří mají vyšší příjmy, se lépe orientují v problematice finanční gramotnosti, protože častěji řeší problémy týkající se peněz, např. kam peníze uloží, aby to bylo výhodné, nebo jaké zabezpečení na stáří si vyberou, aby neztratili dosavadní životní úroveň.

Výše čistého příjmu	Nízká znalost	Střední znalost	Vysoká znalost
1–15 000 Kč	30	51	14
15 001–20 000 Kč	10	36	12
20 001–25 000 Kč	2	22	16
25 001–30 000 Kč	0	14	6
30 001 a více	1	22	21
Bez příjmů	19	24	7

Tabulka 10 – Znalosti finanční gramotnosti respondentů dle výše čistého příjmu (vlastní zdroj)

Tabulka 10 ukazuje, jakého stupně znalosti dosáhli respondenti podle kritéria výše čistého příjmu. Nejvíce respondentů má příjmy v rozmezí od 1 do 15 000 Kč (viz Tabulka 4), ti prokázali střední znalost, respondenti bez příjmů mají zejména střední znalost finanční gramotnosti, ovšem jen o pět osob menší počet má pouze znalosti nízké.

Pro zjištění souvislosti mezi výší čistého příjmu respondentů a jejich úrovní znalosti finanční gramotnosti byly stanoveny následující hypotézy a vypočítán test nezávislosti chí-kvadrát pro kontingenční tabulku:

- H_0 = Mezi výší čistého příjmu respondentů a znalostí finanční gramotnosti neexistuje statisticky významný rozdíl.
- H_A = Mezi výší čistého příjmu respondentů a znalostí finanční gramotnosti existuje statisticky významný rozdíl.

Testové kritérium $\chi^2 = 51,741$

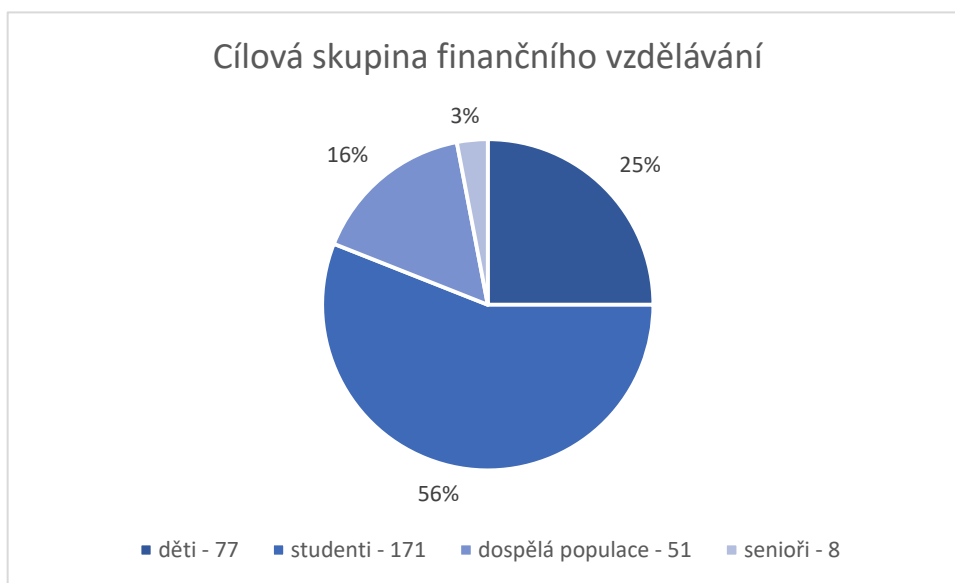
Stupeň volnosti $f = (r - 1) \cdot (s - 1)$; $f = (6 - 1) \cdot (3 - 1)$; $f = 10$

Hladina významnosti $\alpha = 0,05$

Kritická hodnota chí-kvadrátu $\chi^2_{0,05(10)} = 18,307$

$\chi^2 = 51,741 > \chi^2_{0,05(10)} = 18,307$

Testové kritérium je vyšší než kritická hodnota chí-kvadrátu hladiny významnosti 0,05 a stupně volnosti 10. Z toho vyplývá, že odmítáme nulovou hypotézu a přijímáme hypotézu alternativní. Mezi čistým příjmem respondentů a znalostí finanční gramotnosti existuje statisticky významný rozdíl.

Položka 21 – Cílová skupina finančního vzdělávání

Graf 9 – Cílová skupina finančního vzdělávání (vlastní zdroj)

Graf znázorňuje subjektivní názor respondentů na to, která skupina by měla být finančně vzdělávána. Více jak polovina 171 (56 %) respondentů si myslí, že by cílovou skupinou finančního vzdělávání měli být studenti, děti zvolilo 77 (25 %) respondentů, dospělé 51 (16 %) respondentů a seniory zvolilo pouze 8 (3 %) respondentů.

6.1.5 Význam finančního vzdělávání a znalostí v oblasti finanční gramotnosti**Položka 22, 23, 24, 25**

V následujících položkách měli respondenti vybrat podle důležitosti z uvedené škály:

Velmi důležitá – 1, 2, 3, 4, 5 – nedůležitá.

Tyto položky zaznamenávají, zda jsou pro respondenty znalosti v oblasti finanční gramotnosti důležité, zda je důležité vzdělávání v oblasti finanční gramotnosti u dětí nebo dospělých a zda je důležitá podpora státu ve vzdělávání v oblasti finanční gramotnosti.

Odpovědi respondentů byly zaznamenány do uvedené tabulky

	1	2	3	4	5
Znalost v oblasti finanční gramotnosti je	193 (63 %)	66 (21 %)	38 (12 %)	8 (3 %)	2 (1 %)
Vzdělávání v oblasti finanční gramotnosti dospělé populace je	151 (49 %)	98 (32 %)	47 (15 %)	8 (3 %)	3 (1 %)
Vzdělávání v oblasti finanční gramotnosti dětí je	113 (37 %)	86 (28 %)	68 (22 %)	28 (9 %)	12 (4 %)
Podpora státu v oblasti finančního vzdělávání je	157 (51 %)	72 (23 %)	55 (18 %)	12 (4 %)	11 (4 %)

Tabulka 11 – Tabulka odpovědí respondentů (vlastní zdroj)

Jaký význam přisuzují respondenti znalostem finanční gramotnosti?

Pro většinu respondentů, pro 193 (63 %) jsou znalosti v oblasti finanční gramotnosti velmi důležité, pro 2 (1 %) respondenty jsou ovšem nedůležité. Vzhledem k tomu, že většina respondentů uvedla, že je důležité mít znalosti v oblasti finanční gramotnosti, uvědomují si, jak je tato problematika obsáhlá a složitá.

Jaký význam přisuzují respondenti finančnímu vzdělávání?

Význam finančního vzdělávání dospělé populace je velmi důležitý, s čímž souhlasí 151 (49 %) respondentů, pro dalších 98 (32 %) a 47 (15 %) respondentů je vzdělávání důležité či spíše důležité. Dalších 8 (3 %) a 3 (1 %) uvedli, že vzdělávání je méně důležité a nedůležité, čímž zřejmě chtěli omluvit své znalosti, které v dotazníku uvedli.

Menší polovina respondentů, tj. 113 (37 %) uvedla, že je důležité, aby se v oblasti finanční gramotnosti vzdělávaly zejména děti, což koresponduje s odpovědí na položku 21, kde děti a studenty uvedlo 248 (80 %) respondentů ze všech dotazovaných.

Více jak polovina respondentů, tedy 157 (51 %) si myslí, že je důležité, aby stát podporoval vzdělávání v oblasti finanční gramotnosti. Pro 11 (4 %) respondentů to není důležité.

7 INTERPRETACE DAT

Interpretace dat uvádí, zda byly naplněny cíle výzkumu. Údaje, které byly zkoumány, vycházely ze stanovených výzkumných otázek, cílů a hypotéz.

Finančně gramotný jedinec může využít svých znalostí při vlastním hospodaření s financemi. Z uvedených dat se 259 respondentů přiklání k názoru, že znalosti v oblasti finanční gramotnosti jsou velmi důležité či spíše důležité. Vzhledem k tomu, že tento názor sdílí 84 % respondentů, je vidět, že si uvědomují význam znalostí finanční gramotnosti.

Důležitým nástrojem pro dosažení vysoké znalosti finanční gramotnosti je finanční vzdělávání, které tvoří nedílnou součást počátečního i dalšího vzdělávání. Finančnímu vzdělávání dospělé populace přisuzují respondenti velmi důležitý či spíše důležitý význam v 81 % odpovědí. Na dospělé populaci je zaměřeno další vzdělávání, které bývá označováno také jako celoživotní a je zajišťováno především soukromými institucemi, neziskovými organizacemi, ale také státními institucemi. Pro 65 % respondentů je velmi či spíše důležité, aby se finanční vzdělávání zaměřilo na děti.

Dále bylo zkoumáno, zda existuje souvislost mezi socioekonomickým statusem respondentů a jejich znalostí finanční gramotnosti a také jejich dílčích oblastí – peněžní gramotnosti, cenové gramotnosti a rozpočtové gramotnosti, což bylo formulováno v hypotézách.

Hypotéza H_1 zjišťuje, zda existuje rozdíl mezi dosaženým vzděláním a úrovní finanční gramotnosti respondentů. Hypotéza byla potvrzena, mezi dosaženým vzděláním a úrovní finanční gramotnosti existuje statisticky významný rozdíl. Respondenti, kteří dosáhli vysokoškolského vzdělání, prokázali, že mají vysoké a střední znalosti finanční gramotnosti, u respondentů se základním vzděláním nedosáhl nikdo vysoké znalosti a střední znalost má pouze 5 respondentů. Bylo tedy prokázáno, že čím vyššího vzdělání respondenti dosáhli, tím měli vyšší znalosti finanční gramotnosti. Hypotéza H_2 potvrdila, že existuje statisticky významný rozdíl mezi oborem zaměstnání, který respondenti vykonávají a jejich znalostí finanční gramotnosti. Nejlépe obstáli respondenti, kteří jsou zaměstnání v bankovníctví, ekonomii a státní správě. Lze obecně předpokládat, že tyto profese mají k finančním termínům blízko, často je používají, a proto respondenti zmíněných profesí měli také největší znalosti. Nízkou úroveň znalostí mají jedinci, kteří nepracují a také ti, kteří byli zahrnuti do oblasti jiné. Zde se objevovali nejčastěji profese prodavač, kuchař, servírka, pomocná síla, brigáda. Vysokou znalost finanční gramotnosti potvrdila také hypotéza H_3 , která zjišťovala souvislost mezi čistým příjmem respondentů a jejich znalostmi. Respondenti s příjmem nad 30 000 Kč

prokázali vysokou a střední znalost finanční gramotnosti v 98 % odpovědí, pouze jeden respondent v tomto rozmezí čistých příjmů měl nízkou znalost. Respondenti, kteří mají příjmy v rozmezí od 1 do 15 000 Kč, dosáhli nízké znalosti v 32 %, ovšem hůře dopadli respondenti, kteří nemají žádné příjmy, kde 38 % respondentů prokázalo pouze nízké znalosti.

Následující hypotézy ověřovaly znalosti respondentů v dílčích složkách finanční gramotnosti – peněžní, cenové a rozpočtové. Pro porovnání znalostí v peněžní gramotnosti se socioekonomickým statusem bylo vybráno kritérium dosaženého vzdělání. Hypotéza H₄ byla potvrzena a i zde byl nalezen statisticky významný rozdíl mezi dosaženým vzděláním respondentů a jejich znalostmi v peněžní oblasti finanční gramotnosti. Pouze jeden respondent se základním vzděláním prokázal vysokou znalost v této oblasti, naproti tomu vysokoškolsky vzdělaní respondenti měli vysokou znalost v 71 %, nízké znalosti v této oblasti nedosáhl nikdo. Bylo tedy prokázáno, že respondenti s vyšším stupněm vzdělání mají lepší znalosti peněžní gramotnosti než ti s nižším stupněm vzdělání. Znalosti v oblasti cenové gramotnosti byly korelovány s oborem zaměstnání, kde respondenti pracují. Hypotézou H₅ byl potvrzen statisticky významný rozdíl mezi těmito proměnnými. Respondenti, kteří nepracují, mají nízké znalosti v oblasti cenové gramotnosti v 39 %, jedinci, kteří pracují v bankovníctví, ekonomii a státní správě mají nízké znalosti pouze u 3 % respondentů. V neposlední řadě byly ověřeny znalosti v oblasti rozpočtové gramotnosti, tuto oblast ověřovala hypotéza H₆. Pro rozpočtovou oblast bylo vybráno kritérium socioekonomického statusu, které reprezentuje výše čistého příjmu respondentů. Čistý příjem hraje důležitou roli v oblasti rozpočtové, respondenti musí vyjít s částkou, kterou si vydělají. I v tomto případě byla potvrzena souvislost mezi výší čistého příjmu a znalostmi v oblasti rozpočtové gramotnosti respondentů. Jedinci s příjmy nad 15 000 Kč mají nízkou znalost v této oblasti pouze u 8 % respondentů, u nízkých příjmů do 15 000 Kč či u žádných příjmů byla prokázána nízká znalost ve 34 % případů.

Na závěr konstatujeme, že výzkumné šetření prokázalo souvislost socioekonomického statusu jedinců s jejich znalostí finanční gramotnosti. Čím vyšší je socioekonomický status jedinců, tím vyšší jsou u nich znalosti finanční gramotnosti. Nejvyšší úrovní finančních znalostí disponují vysokoškolsky vzdělaní lidé (39 % případů), lidé s vyššími příjmy (48 % případů) a zaměstnanci v oblasti bankovníctví, ekonomie a státní správy (60 % případů). Nejnižší úroveň finančních znalostí mají lidé se základním vzděláním (76 % případů), bez příjmů (38 % případů) a lidé pracující ve službách (39 %). Toto zjištění koreluje s výzkum-

ným šetřením Ministerstva financí z roku 2015, kde bylo zjištěno, že nejvyšší úroveň finančních znalostí mají vysokoškolsky vzdělaní lidé (63 % případů), lidé s vyššími příjmy (60 % případů) a živnostníci (54 % případů). Nejnižší úroveň finančních znalostí mají lidé se základním vzděláním (71 % případů), ekonomicky neaktivní lidé (66 % případů) a lidé s nízkými příjmy (61 % případů). V uvedeném šetření bylo také zkoumáno, zda si domácnosti sestavují rozpočet, bylo zjištěno, že 57 % domácností si sestavuje rozpočet především proto, že jim to připadá zbytečné, v našem šetření byla nejčastější odpověď totožná a bylo to ve 33 % případů. Vysokou znalostí finanční gramotnosti disponuje v našem šetření 25 % respondentů, což je více než v roce 2015, kde to bylo pouze 12 %, ovšem nízkou znalost prokázalo v roce 2015 jen 12 % respondentů a v našem případě to bylo 21 %, je tedy zřejmé, že nízkou znalostí disponuje více jedinců než v roce 2015.

7.1 Doporučení pro praxi

Výzkumným šetřením bylo prokázáno, že jedinci s vyšším socioekonomickým statutem mají vysoké znalosti finanční gramotnosti, je proto na místě, aby se cílem finančního vzdělávání a finanční osvěty stali jedinci s nízkým socioekonomickým statutem, kteří mají nízké znalosti. V našem případě byl socioekonomický status reprezentován dosaženým vzděláním, profesním postavením a výší čistého příjmu. Jedinci, jež mají základní vzdělání, jsou nezaměstnaní a jejich příjmy jsou nízké nebo žádné, jsou ohroženou skupinou, na kterou by měl být zaměřen program pro finanční vzdělávání. Pokud se lidé chtějí finančně vzdělávat, existuje nespočet projektů, které lze nalézt na internetu, mohou navštívit různé přednášky, rozsáhlá je také nabídka knih s tématem finanční gramotnosti. Problémem ovšem zůstává vzdělávání jedinců, kteří o vzdělávání neusilují. Do této skupiny patří i lidé s nižším socioekonomickým statutem, vzdělávání je pro ně stres, úsilí a tím spíše v oblasti, která je složitá a nebaví je. Důležitým nástrojem pro přiměnění lidí s nízkým socioekonomickým statutem k finančnímu vzdělávání je motivace, snaha vzbudit jejich zájem, upoutat jejich pozornost. A to je úkol zejména pro sociální pracovníky na odborech městských i obecních úřadů. Právě města a obce by měly mít zájem na tom, aby se jejich občané finančně vzdělávali, byli ekonomicky aktivní a byli pro ně přínosem, nikoli přítěží. Pořádáním přednášek a besed na téma finanční gramotnost by mezi lidmi rostlo povědomí o finanční gramotnosti a tím přispívalo ke zvyšování úrovně znalostí. Přednášky by měly být zacíleny na praktické příklady, tematické hry, které by demonstrovaly skutečný život ve finančním světě. Je velmi důležité vzdělávat jedince, kteří se pohybují na hranici životního minima, naučit je, jak s penězi vyjít, jak

si sestavit osobní rozpočet a poznat nástrahy zadlužování. Obce by pro své občany s nízkým socioekonomickým statusem mohly také zajistit službu finančního poradenství, jež by jim poradila, jak nakládat s jejich osobními financemi.

Návrh akčního plánu finančního vzdělávání pro klienty Sociálního odboru městského úřadu pro rok 2018

Akční plán finančního vzdělávání pro občany, kteří jsou klienty Sociálního odboru městského úřadu, rozvíjí Strategii finančního vzdělávání a je nástrojem pro její implementaci a snaží se postihnout specifika pro region města.

Akční plán schvaluje rada města. Na konci roku 2018 bude realizace Akčního plánu vyhodnocena a výsledky budou zpracovány v závěrečné zprávě, která bude předložena radě města.

Hlavní princip Strategie finančního vzdělávání:

Rozvoj a zvyšování úrovně finanční gramotnosti mezi občany, kteří jsou v nelehké životní situaci, žijí na hranici životního minima a jsou v exekuci nebo v dluhové pasti. Vychází z Národní strategie finančního vzdělávání, které zpracovalo Ministerstvo financí v roce 2010.

Hlavní cíl:

Zvýšit povědomí o finanční gramotnosti obyvatel a snížit riziko, které může jedincům způsobit neznalost této oblasti.

Opatření:

Aktivní a objektivní informování obyvatel o finanční gramotnosti, o okolnostech zadlužování. Vytvoření informační brožury, publikování článků v obecním zpravodaji, pořádání setkání pro občany s odborníky na finanční gramotnost, vytváření pracovních návyků u těžce umístitelných uchazečů o zaměstnání prostřednictvím veřejné služby u obce. Podpora aktivit neziskových organizací při realizaci finančního vzdělávání dospělých. Zvýšení dostupnosti služeb pro veřejnost a realizace chybějících služeb (zejména služeb finančního poradce). Zvýšení odborné úrovně pracovníků sociálního odboru, kteří jsou kompetentní poskytovat poradenství v nepříznivých životních situacích občanů.

Finanční zajištění: V rámci běžného rozpočtu města.

Zodpovídá: Vedoucí Sociálního odboru městského úřadu.

ZÁVĚR

Bakalářská práce zkoumala souvislost socioekonomického statusu jedinců s jejich znalostmi finanční gramotnosti. V teoretické části jsme nejprve vymezili základní pojmy finanční gramotnosti a analyzovali její dílčí složky. Zabývali jsme se finančním vzděláváním, zejména pak vzděláváním dospělé populace, které je důležité pro zvyšování úrovně znalostí. Nejdůležitější je vzdělávání dětí již na základních školách, kde má finanční gramotnost své místo ve školních vzdělávacích programech, dospělá populace se musí vzdělávat sama na základě svého uvážení. Zde je prostor pro práci sociálních pedagogů, kteří jsou kompetentní k poskytování poradenství nebo služeb sociální prevence v zařízeních sociálních služeb a na odborech městských a obecních úřadů, aby pomohli lidem, kteří žijí na hranici životního minima nebo jsou zadlužení. Dále byly uvedeny výzkumy v oblasti finanční gramotnosti včetně jejich výsledků. V neposlední řadě byla vysvětlena teorie socioekonomického statusu.

Výzkumná část probíhala prostřednictvím dotazníkového šetření, jež se zaměřilo na zjištění socioekonomického statusu respondentů, zjištění znalostí z oblasti finanční gramotnosti – cenové, peněžní a rozpočtové. V neposlední řadě byl zjištěno, jakou důležitost přikládají respondenti znalostem v oblastech finanční gramotnosti a jak důležité je pro ně vzdělávání dospělé populace a dětí.

Výsledky výzkumného šetření byly prezentovány v grafech a tabulkách a vyjádřeny v absolutních i poměrových ukazatelích. Analýza získaných dat prokázala souvislost socioekonomického statusu respondentů s jejich znalostmi finanční gramotnosti. Bylo prokázáno, že respondenti s nízkým socioekonomickým statusem jsou velmi málo finančně gramotní. Toto zjištění bylo porovnáno s měřením úrovně finanční gramotnosti, které provedlo Ministerstvo financí v roce 2015 a lze konstatovat, že se úroveň znalostí nezvýšila. Více respondentů prokázalo vysoké znalosti, ovšem také bylo více těch, kteří prokázali znalosti nízké. U obou šetření byla prokázána souvislost mezi znalostmi a socioekonomickým statusem respondentů. Zjištění je důležité pro zacílení sociálních pracovníků na jedince, kteří dosáhli základního vzdělání, nezaměstnané a ty, co nemají žádné nebo velmi nízké příjmy. Na základě tohoto určení byly vytvořeny návrhy a doporučení pro praxi, které mohou přispět k tomu, aby lidé s nízkým socioekonomickým statusem zvýšili své znalosti finanční gramotnosti a stali se zodpovědnými za svá rozhodnutí.

Na závěr je důležité podotknout, že finančně negramotný člověk ohrožuje nejen sebe, ale i své blízké. Snadno ho nalákají podvodné a neetické úvěrové firmy, které lákají na „výhodné“ úvěry a půjčky. Zvláště dospělá populace, která začínala svůj produktivní život v době totality, kdy nebyla na finančním trhu konkurence, se neumí v dnešním světě aklimatizovat a orientovat se v různorodých nabídkách bank, pojišťoven a ostatních institucí. Neznalostí a mylnými rozhodnutími se člověk snadno dostane do potíží, které ho mohou provázet až do konce života. Rychle se měnící finanční svět se svými nabídkami stále nových produktů a služeb poukazuje na to, že finanční vzdělávání je celoživotní, nikdy nekončící proces.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

Knižní publikace

- [1] ALTMANOVÁ, Jitka a kol. *Gramotnosti ve vzdělávání: příručka pro učitele*. Vyd. 1. V Praze: Výzkumný ústav pedagogický, 2010. 64 s. ISBN 978-80-87000-41-0.
- [2] GAVORA, Peter. *Úvod do pedagogického výzkumu*. 2., rozš. české vyd. Brno: Paido, 2010, 261 s. ISBN 978-80-7315-185-0.
- [3] HESOVÁ, Alena a Eva ZELENDOVÁ. *Finanční gramotnost ve výuce: metodická příručka*. Vyd. 1. Praha: Národní ústav pro vzdělávání, školské poradenské zařízení a zařízení pro další vzdělávání pedagogických pracovníků (NÚV), divize VÚP, 2011. 59 s. ISBN 978-80-86856-74-2.
- [4] CHRÁSKA, Miroslav. *Metody pedagogického výzkumu: základy kvantitativního výzkumu*. 2., aktualizované vydání. Praha: Grada, 2016, 254 s. Pedagogika. ISBN 978-80-247-5326-3.
- [5] JAKEŠ, Petr a kol. *Finanční gramotnost pro druhý stupeň základní školy*. 1. vyd. Praha: Fortuna, 2011. 4 sv. ISBN 978-80-7373-089-5.
- [6] KOCIÁNOVÁ, Helena. *Finanční gramotnost v kostce, aneb, Co Vás neměl kdo naučit*. Olomouc: ANAG, 2012. ISBN 978-80-7263-767-6.
- [7] LIŠKA, Václav. *Finanční teorie 14 - bankovníctví: úvěry a vklady*. Vyd. 1. Praha: ČVUT, Stavební fakulta, 1999. 247 s. ISBN 80-01-02048-7.
- [8] MACHONIN, Pavel a Milan TUČEK. *Česká společnost v transformaci: k proměnám sociální struktury*. Vyd. 1. Praha: Sociologické nakladatelství, 1996. 364 s. ISBN 80-85850-17-6.
- [9] MAŘÍKOVÁ, Hana. *Velký sociologický slovník: P-Z*. Díl 2. Praha: Karolinum, 1996. ISBN 80-7184-311-3.
- [10] NAVRÁTILOVÁ, Petra. *Finanční gramotnost: učebnice žáka*. 2. vyd. Kralice na Hané: Computer Media, 2011. ISBN 978-80-7402-106-0.
- [11] NOVÁKOVÁ, Vladimíra a Věroslav SOBOTKA. *Slabikář finanční gramotnosti: učebnice základních 7 modulů finanční gramotnosti*. 2., aktualiz. vyd. Praha: COFET, 2011, 416 s. ISBN 978-80-904396-1-0.

- [12] OPLETALOVÁ, Alena a Jana KVINTOVÁ. *Vybrané aspekty finanční gramotnosti v podmínkách základních a středních škol*. 1. vydání. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2014, 144 s. Monografie. ISBN 978-80-244-4519-9.
- [13] PALEČKOVÁ, Jana et al. *HLAVNÍ ZJIŠTĚNÍ PISA 2012*. 1.vyd. Praha: Česká školní inspekce, 2013. ISBN 978-80-905632-0-9.
- [14] PRŮCHA, Jan. *Pedagogická encyklopedie*. Praha: Portál, 2009, 935 s. ISBN 978-80-7367-546-2.
- [15] ŠANDEROVÁ, Jadwiga. *Sociální stratifikace: problém, vybrané teorie, výzkum*. Praha: Karolinum, 2000, 172 s. ISBN 80-246-0025-0.
- [16] ŠKVÁRA, Miroslav. *Finanční gramotnost*. 2.vyd. Praha: Miroslav Škvára, 2016. ISBN 978-80-904823-3-3.
- [17] VÝROST, Jozef a Ivan SLAMĚNÍK. *Sociální psychologie*. 2., přeprac. a rozš. vyd. Praha: Grada, 2008, 404 s. Psyché. ISBN 978-80-247-1428-8.

Periodika:

- [18] OPLETALOVÁ, Alena. Finanční vzdělávání z pohledu prevence proti vzniku a růstu nadměrného zadlužování domácností. *ACTA HUMANICA*. 2012(4), 144-149. ISSN 1336-5126.
- [19] ŠAFÁŘ, Zdeněk. Možnosti standardní operacionalizace sociotechnického statusu. *Sociologický časopis / Czech Sociological Review*. 1969(5), 591-599. ISSN 0038-0288.

Elektronické zdroje:

- [20] Česká rada dětí a mládeže. *Finanční gramotnost v neformálním vzdělávání*. In: *ČRDM* [online]. © 1999–2018 ČRDM. [cit. 2017-11-28]. Dostupné z: <http://crdm.cz/projekty/financni-gramotnost-v-neformalnim-vzdelavani/>
- [21] HULA, L. *Komentář k výsledkům mezinárodního šetření PISA v oblasti finanční gramotnosti*. In: *Metodický portál RVP.CZ* [online]. Publikováno 20. 1. 2015 [cit. 2017-11-28]. Dostupné z: <https://clanky.rvp.cz/clanek/c/z/19521/KOMENTAR-K-VYSLEDKUM-MEZINARODNIHO-SETRENI-PISA-V-OBLASTI-FINANCNI-GRAMOTNOSTI.html/>

- [23] MINISTERSTVO FINANCÍ ČESKÉ REPUBLIKY. *Systém budování finanční gramotnosti na základních a středních školách* [online]. Praha: MF ČR, MŠMT ČR, MPO ČR, © 2007 [cit. 2017-11-28]. Dostupné z: <http://www.psfv.cz/assets/cs/media/System-budovani-financni-gramotnosti-na-zakladnich-a-strednich-skolach.pdf>
- [24] MINISTERSTVO FINANCÍ ČESKÉ REPUBLIKY. *Národní strategie finančního vzdělávání* [online]. MF ČR, ČNB, MŠMT ČR, © 2010, 27 s. [cit. 2017-11-28]. Dostupné z: http://www.psfv.cz/assets/cs/media/PSFV_Narodni-strategie-financniho-vzdelavani.pdf
- [25] MINISTERSTVO FINANCÍ ČESKÉ REPUBLIKY. *Měření finanční gramotnosti 2015: Kompletní výsledky* [online]. MF ČR, ČNB, MŠMT ČR, © 2016 [cit. 2017-11-28]. Dostupné z: <https://www.psfv.cz/cs/pro-odborniky/mereni-urovne-financni-gramotnosti/2015/mereni-urovne-financni-gramotnosti-2784>
- [26] STEM/MARK, 2010. *Finanční gramotnost v ČR* [online]. MF ČR, © 2005-2013 [cit. 2017-11-28]. Dostupné z: <https://www.mfcr.cz/cs/o-ministerstvu/odborne-studie-a-vyzkumy/2012/vyzkumy-k-financni-gramotnosti-9406>

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

ČR	Česká republika
ČRDM	Česká rada dětí a mládeže
f	Stupeň volnosti
HDP	Hrubý domácí produkt
HNP	Hrubý národní produkt
H ₀	Hypotéza nulová
H _A	Hypotéza alternativní
Kč	Koruna česká
MFČR	Ministerstvo financí ČR
OECD	Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj
PISA	Programme for International Student Assessment
PSFV	Pracovní skupina pro finanční vzdělávání
RPSN	Roční procentuální sazba nákladů
χ^2	Test dobré shody chí-kvadrát

SEZNAM OBRÁZKŮ

Obrázek 1 – Složky finanční gramotnosti.....	14
Obrázek 2 – Přehled uskutečněných cyklů projektu PISA	27
Obrázek 3 – Finanční a matematická gramotnost.....	28
Obrázek 4 – Finanční znalost - CELKOVÉ VÝSLEDKY	30

SEZNAM TABULEK

Tabulka 1 – Hodnocení úrovně znalostí finanční gramotnosti	38
Tabulka 2 – Dosažené vzdělání respondentů	39
Tabulka 3 – Obor zaměstnání	40
Tabulka 4 – Výše čistého příjmu	40
Tabulka 5 – Hodnocení úrovně peněžní gramotnosti v závislosti na vzdělání respondentů	42
Tabulka 6 – Hodnocení úrovně cenové gramotnosti v závislosti na oboru zaměstnání respondentů	44
Tabulka 7 – Hodnocení úrovně rozpočtové gramotnosti v závislosti na příjmu respondentů	46
Tabulka 8 – Znalosti finanční gramotnosti respondentů dle dosaženého vzdělání	49
Tabulka 9 – Znalosti finanční gramotnosti respondentů dle oboru zaměstnání	51
Tabulka 10 – Znalosti finanční gramotnosti respondentů dle výše čistého příjmu	53
Tabulka 11 – Tabulka odpovědí respondentů	56

SEZNAM GRAFŮ

Graf 1 – Peněžní gramotnost	41
Graf 2 – Cenová gramotnost	43
Graf 3 – Rozpočtová gramotnost	45
Graf 4 – Osobní rozpočet	47
Graf 5 – Finanční gramotnost	48
Graf 6 – Dosažené vzdělání a znalosti finanční gramotnosti.....	49
Graf 7 – Obor zaměstnání a znalosti finanční gramotnosti	51
Graf 8 – Výše čistého příjmu a znalosti finanční gramotnosti	53
Graf 9 – Cílová skupina finančního vzdělávání.....	55

SEZNAM PŘÍLOH

PŘÍLOHA P I: Dotazník

PŘÍLOHA P I: DOTAZNÍK

Dobrý den, jmenuji se Lenka Rotterová a jsem studentkou Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně. Prosím o vyplnění dotazníku, který je zaměřen na oblast finanční gramotnosti. Dotazník je zcela anonymní a výsledky budou použity pouze pro účely bakalářské práce. Vámi zvolenou odpověď zakřížkujte.

Děkuji za Váš čas a spolupráci při vyplňování dotazníku.

1. Pohlaví

- muž
- žena

2. Věk .....

3. Dosažené vzdělání

- základní
- úplné střední vzdělání bez maturity
- úplné střední vzdělání s maturitou
- vysokoškolské vzdělání

4. V jaké oblasti pracujete?

☐ lékařství	☐ bankovníctví, pojišťovnictví
☐ školství	☐ technické obory
☐ ekonomie	☐ zemědělství
☐ stavebnictví	☐ státní správa
☐ podnikám	☐ nepracuji
☐ jiné	

5. Výše vašeho čistého příjmu

- 0 – 15 000 Kč
- 15 001 – 20 000 Kč
- 20 001 – 25 000 Kč
- 25 001 – 30 000 Kč
- 30 001 – 35 000 Kč
- 35 001 – 40 000 Kč
- 40 001 a vyš
- nemám žádné příjmy

6. Jaký je rozdíl mezi debetní a kreditní platební kartou?
- žádný
  - debetní je vázána k běžnému účtu, kreditní je úvěrová karta a nemusí být vázána k běžnému účtu
  - kreditní karta je vázána k běžnému účtu, debetní je úvěrová karta a nemusí být vázána k běžnému účtu
  - nevím
7. Co je to kontokorent?
- bankovní služba k běžnému účtu, která umožní čerpat peníze, i když na účtu není dostatek finančních prostředků
  - ukazatel, který informuje o stavu finančních prostředků na účtu
  - nevím
8. Co je to konsolidace úvěrů?
- odložení splácení úvěru
  - předčasné splacení úvěru
  - sloučení nesplacených půjček do jedné
  - nevím
9. Co je hypoteční úvěr?
- úvěr, jehož splacení je zajištěno zástavním právem k nemovitosti
  - úvěr, jehož splacení je zajištěno zástavním právem k movitým věcem
10. Spotřebitelský úvěr je:
- účelový
  - neúčelový
  - nevím
11. Vyberte, která nabídka je výhodnější:
- úvěr s úrokem 10% p.a.
  - úvěr s úrokem 1% p.m.
  - nevím
12. Co znamená inflace?
- růst cenové hladiny, hodnota peněz stoupá
  - snížení cenové hladiny, hodnota peněz klesá
  - růst cenové hladiny, hodnota peněz klesá
  - snížení cenové hladiny, hodnota peněz stoupá
  - nevím
13. Co znamená:
- p.m. ....
  - p.a. ....
  - RPSN .....
14. Podle kterého ukazatele zjistíme, kolik bude úvěr celkově stát?
- výše splátky
  - RPSN
  - úroková sazba
  - součet výše splátky a úroků
  - nevím

15. Pokud jsou úrokové sazby na trhu vysoké, je výhodné
- vzít si úvěr
  - spořit
  - nevím
16. Na spořicímu účtu je k 1.1. zůstatek 50 000 Kč. Roční úroková sazba na spořicímu účtu je 1% a inflace za rok dosáhla hodnoty 2%. Co se stane s naspořenými penězi?
- hodnota klesla o 1%
  - hodnota stoupla o 1%
  - hodnota klesla o 2%
  - hodnota stoupla o 2%
  - nevím
17. Tvoříte si osobní rozpočet?
- ano, pravidelně každý měsíc
  - ano, 1 – 2 x za rok
  - ne, je to zbytečné
  - ne, nevím jak
  - nevím, co to je
18. Ziskový rozpočet je pokud:
- příjmy jsou větší než výdaje
  - výdaje jsou větší než příjmy
  - příjmy jsou rovny výdajům
19. Jaká je sazba daně z příjmu fyzických osob?
- 15%
  - 19%
  - 21%
20. Současné sazby DPH jsou:
- 10%, 19%, 20%
  - 10%, 15%, 21%
  - nevím
21. Kdo by měl být cílovou skupinou finančního vzdělávání?
- děti
  - studenti
  - dospělá populace
  - senioři

V dalších otázkách vyberte z uvedené škály:

velmi důležitá - 1, 2, 3, 4, 5 – nedůležitá

22. Znalost v oblasti finanční gramotnosti je	1	2	3	4	5
23. Vzdělávání v oblasti finanční gramotnosti dospělé populace je	1	2	3	4	5
24. Vzdělávání v oblasti finanční gramotnosti dětí je	1	2	3	4	5
25. Podpora státu v oblasti finančního vzdělávání je	1	2	3	4	5